

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT SOCIOLOGICKÝCH STUDIÍ

Bakalářská práce

2014

Markéta Kotálová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT SOCIOLOGICKÝCH STUDIÍ

Markéta Kotálová

**Konstrukce partnerských rolí
v homosexuálních domácnostech**

Bakalářská práce

Praha 2014

Autor práce: **Markéta Kotálová**

Vedoucí práce: **PhDr. Marie Dlouhá**

Rok obhajoby: 2014

Bibliografický záznam

KOTÁLOVÁ, Markéta. *Konstrukce partnerských rolí v homosexuálních domácnostech*. Praha, 2014. 50 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociální věd, Institut sociologických studií. Katedra sociologie. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Marie Dlouhá

Abstrakt

Tato bakalářská práce pojednává o konstrukci partnerských rolí v homosexuálních domácnostech. Soužití heterosexuálních párů je částečně určováno sociálními očekáváními spjatými s jejich genderovými rolemi založenými na odlišném pohlaví. Gender samotný se vyskytuje i u homosexuálních jedinců, genderové role založené na odlišném pohlaví však u homosexuálních párů chybí. Práce předkládá odpověď na to, jakou roli hraje genderové rozdělení při dělbě domácích prací, a jak jsou role rozděleny, pokud ne na genderovém základě. V první části práce jsou nejdříve představena dosavadní zjištění týkající se homosexuálních vztahů a dělby práce ve stejnopohlavních párech. Poté jsou na základě analýzy polostrukturovaných rozhovorů vedených se sedmi homosexuálními páry představeny strategie a modely, podle kterých dochází v homosexuálních domácnostech k rozdělení rolí. Některé z nich produkují v rámci vztahu mocenské nerovnosti. Výzkum ukázal, že genderový rozměr je v homosexuálních domácnostech přítomen minimálně.

Abstract

This bachelor thesis deals with construction of partner roles in homosexual households. Cohabitation of heterosexual couples is partly determined by social expectations regarding their gender roles based on different sex. We can also find gender by homosexual individuals, but gender roles based on different sex are missing in homosexual couples. The thesis presents an answer to a question how is the gender division involved in allocation of housework and how are the roles divided if not by gender. The first part presents previous knowledge about same-sex relationships and allocation of housework in homosexual couples. Subsequently it introduces – through

analysis of semi-structured interviews conducted with seven homosexual couples - strategies and models of division of roles in same-sex households. Some of these strategies produce inequality of powers in the relationship. The research reveals that the gender dimension is rarely present.

Klíčová slova

Homosexuální páry, homosexuální vztahy, gender, genderové role, rozdělení rolí, dělba domácích prací, kvalitativní výzkum.

Keywords

Homosexual couples, homosexual relationships, gender, gender roles, division of roles, allocation of housework, qualitative research.

Rozsah práce: 87 548 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Markéta Kotálová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucí své bakalářské práce, PhDr. Marii Dlouhé, za její cenné a podnětné rady a připomínky v průběhu celé práce. Můj velký dík patří také všem mým informátorům a informátorkám, kteří mě vpustili do svých životů a umožnili tak vznik této práce.

Institut sociologických studií

Projekt bakalářské práce

Markéta Kotálová

Fakulta sociálních věd UK, Sociologie a sociální antropologie

Vedoucí práce: PhDr. Marie Dlouhá

Předpokládaný název práce: Soužití gayů s vyšším věkovým rozdílem

Předpokládaný název práce v anglickém jazyce: Cohabitation of gays with greater age difference

Námět práce

Ve své bakalářské práci bych se chtěla věnovat soužití gayů s vyšším věkovým rozdílem. Homosexualita a homosexuální vztahy jsou společností přijímány kladněji než v dřívějších dobách, přesto v této oblasti stále existují témata, která vyvolávají diskuse. Po schválení zákona o registrovaném partnerství osob stejného pohlaví v roce 2006 je teď v popředí otázka ohledně adopce dětí. Ve své práci bych se nicméně chtěla zaměřit na méně kontroverzní problematiku, která se stává běžnou a přijatelnou v heterosexuálních vztazích a je rozšířenou i v homosexuálních vztazích – na vztah s velkým věkovým rozdílem. Představy spojené s takovými heterosexuálními páry na homosexuální nelze aplikovat, je třeba hledat vlastní modely – homosexuální vztah vzniká v jiných podmínkách, jeho vývoj a průběh se liší, a přestože můžeme najít podobnosti v preferencích týkajících se partnerů, důvody a motivace jsou rozdílné. Hlavním cílem mé práce bude zjistit, jaké jsou důvody a motivace, které muže – ať už na pozici staršího či mladšího ve vztahu – vedou k navázání a udržování vztahu s mladším/starším partnerem. Dále bych se chtěla zaměřit na to, jak takový vztah funguje. Pokud jde o mladšího z dvojice, chtěla bych dále zjistit, jakou roli hrála ve volbě staršího partnera reakce rodičů na respondentovu homosexualitu a coming out obecně.

Rozhovory budu analyzovat ze sociálně konstruktivistického pohledu (jako výchozí literaturu použiji knihu Sociální konstrukce reality od P. L. Bergera a T. Luckmanna), skrze odpovědi budu hledat způsob, jak partneři vzájemně konstruuji své role. Mladší i

starší z páru budou během rozhovoru nějakým způsobem interpretovat svůj vztah a utvářet partnerovu roli v něm a v jejich společné domácnosti.

Považuji výzkum za důležitý, protože přístup české společnosti k homosexuálům je stále, mírně řečeno, rozpačitý a tento pohled na jejich soužití by mohl pomoci k jeho zlepšení. Pozornost se v souvislosti s vyšším věkovým rozdílem upírá především k heterosexuálním párům, a proto považuji za minimálně zajímavé prozkoumat i páry homosexuální. Gay páry s vyšším věkovým rozdílem navíc považuji za specifické, mimo jiné proto, že vedle reakcí okolí na svou homosexualitu čelí zároveň i těm na jejich věkový rozdíl. Závěry práce mohou ukázat vztahy a soužití gayů z dalšího úhlu pohledu a doložit „normalitu“ domácnosti, ve které žije homosexuální pár a případně tak podpořit adopce dětí homosexuálními páry.

Předběžné okruhy otázek

Je preference výrazně mladšího/staršího partnera dlouhodobá? Jaké byly předchozí vztahy respondentů?

Jaké faktory měly vliv na volbu staršího/mladšího partnera?

Jak je vztah z pohledu respondenta přijímán nejbližším okolím?

Jak je věkový rozdíl vnímám samotným respondentem? Jaký vliv má podle něj na vztah?

Jakým způsobem funguje společná domácnost? Jak jsou rozděleny role?

Předpokládané metody zpracování

V rámci kvalitativního výzkumu bych chtěla provést a poté analyzovat polostrukturované rozhovory s gayi jejichž věkový rozdíl s partnerem je alespoň 10 let. Hranici deseti let jsem zvolila, protože dekádu považuji za dobu, díky které se rozdíly mezi partnery projeví už mnohem výrazněji. U heterosexuálních párů je navíc překročení desetiletého rozdílu ve vztahu vnímáno rozporuplně, lze jej tedy považovat za zlomové i u homosexuálních párů. Věk respondentů nebudu nijak omezovat, ale pokud jde o samotný vztah, neměla by jeho délka překročit hranici 10 let a partneři by měli žít ve společné domácnosti (ať už v registrovaném partnerství či nikoliv). Časovým omezením délky vztahu bych chtěla dosáhnout toho, že informátoři si snadněji vybaví

začátky vztahu, prvotní reakce okolí, začátky společného soužití i konflikty, které ve vztahu byli a mohli souviset s věkovým rozdílem. Pokud to bude možné, plánuji se dotazovat obou partnerů a to odděleně. Informátory budu hledat pomocí metody sněhové koule, s prvotním respondentem z řad mých přátel. V případě, že by tento způsob nebyl úspěšný, pokusím se najít další informátory skrze internetové stránky pro gaye, případně inzeráty v novinách a časopisech. Výběr tedy bude nepravděpodobnostního charakteru. Ráda bych provedla rozhovory s 6 až 8 páry v závislosti na ochotě potencionálních respondentů.

Předběžná struktura práce

- a) Úvod
- b) Cíle a výzkumné otázky
- c) Teorie – literatura
- d) Metodologie
- e) Analýza rozhovorů, zjištění a interpretace
- f) Závěr

Orientační seznam literatury

BERGER R. M.: Men Together: Understanding the Gay Couple. *Journal of Homosexuality*, 1990, vol. 19, no. 3, p. 31-50.

CORNEAU, G.: *Anatomie lásky: vztah otec-dcera, matka-syn a jejich vliv na budoucí partnerské vztahy*. Praha: Portál, 2000.

D'AUGELLI, A. R., PATTERSON, C. J. (EdS): *Lesbian, gay, and bisexual identities over the lifespan: psychological perspectives*, New York: Oxford University Press, 1995.

D'AUGELLI, A. R., PATTERSON, C. J. (EdS): *Lesbian, gay, and bisexual identities in families: psychological perspectives*, New York: Oxford University Press, 1998.

FANEL, J.: *Gay historie*. Praha: Dauphin, 2000.

FREUND, K.: *Homosexualita u muže*, Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1962.

GIDDENS, A.: *Sociologie*, Praha: Argo, 2001.

HARRY, J.: Decision making and age differences among gay male couples. *Journal of Homosexuality*, 1982, vol. 8, no. 2, p. 9-21.

HAYES, A. F.: Age Preferences for Same- and Opposite-Sex Partners. *The Journal of Social Psychology*, 1995, vol. 135, no. 2, p. 125-133.

JANOŠOVÁ, P.: *Homosexualita v názorech současné společnosti*, Praha: Karolinum, 2000.

- KURDEK, L. A. & SCHMITT, J. P.: Perceived emotional support from family and friends in members of homosexual, married and heterosexual cohabiting couples. *Journal of Homosexuality*, 1987, vol. 14, no. 3-4, p. 57-68.
- LEVAY, S.: *Gay, straight, and the reason why: the science of sexual orientation*, New York: Oxford University Press, 2012.
- NOVÁK, T.: *Věkový rozdíl mezi partnery*. Praha: Grada, 2007.
- PEPLAU, A. L., COCHRAN, S. D.: Value Orientations in the Intimate Relationships of Gay Men, *Journal of Homosexuality*, 1981, vol. 6, no. 3, p. 1-20.
- PROCHÁZKA, I.: *Coming out: průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*, Brno: STUD, Praha: Gay iniciativa v ČR, 2002.
- REYNOLDS, R.: *What happened to gay life?*, Sydney, N. S. W.: University of New South Wales Press, 2007.
- SAGHIR, M. T. a ROBINS, E.: *Male and female homosexuality: a comprehensive investigation*, Baltimore: Williams, 1973.
- SANDERS, S. A., REINISCH, J. M. and MACWHIRTER, D. P.: *Homosexuality/heterosexuality: concepts of sexual orientation*. New York: Oxford University Press, 1990.
- SPENCER, C.: *Dějiny homosexuality*, Bratislava: Slovart, 1999.
- TURNER, W. B.: *A genealogy of queer theory*. Philadelphia: Temple University Press, 2000.
- WEINBERG, M., WILLIAMS, C.: *Male homosexuals: Their problems and adaptations*. New York: Oxford University Press, 1974.

Obsah

ÚVOD	3
1. TEORETICKÁ ČÁST	6
1.1 Gender a pohlaví.....	6
1.2 Homosexualita	6
1.3 Registrované a faktické partnerství.....	7
1.4 Homosexuální vztahy	8
1.5 Dělbá domácích prací.....	9
1.5.1 Domácnost heterosexuálů.....	9
1.5.2 Domácnost homosexuálů	11
2. VÝZKUMNÁ OTÁZKA	14
3. METODOLOGIE	15
3.1 Výběr respondentů	15
3.2 Metoda sběru dat.....	17
3.3 Postup analýzy	18
3.4 Reflexe výzkumnice a samotného výzkumu	19
3.5 Odchýlení od původního projektu	19
4. ZJIŠTĚNÍ	21
4.1 Model osobního zájmu	21
4.2 Charakterové vlastnosti	25
4.3 Teorie lidského kapitálu	27
4.4 Teorie relativních zdrojů	29
4.5 Okolnosti	34
4.6 Strategie vyjednávání	36
4.7 Strategie egalitární	37
4.8 My	38
4.9 Delegace	42
4.10 Strategie nedělání.....	42
4.11 Genderový rozměr.....	43

5. INTERPRETACE	45
ZÁVĚR	46
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	47
PŘÍLOHY	51

Úvod

S někým žít je těžké. A přitom mnozí z nás většinu svého života s někým jiným stráví. S rodinou, s neznámým člověkem na internátě či koleji, kamarádem či kamarády a především pak s partnerem. A málokteré soužití si žádá tolik snahy, energie a pevných nervů jako to s osobou, kterou milujete. Soužití dvou osob vyžaduje komunikaci, spolupráci, kompromisy, dělbu povinností, určení společných pravidel pro vedení domácnosti a tak dále. Veškeré toto jednání mimo jiné i výrazně ovlivňuje partnerský vztah jako takový a vzájemné vnímání partnerů.

V heterosexuálních párech je společné soužití z části určováno sociálními očekáváními spjatými s jejich genderovými rolemi založenými na odlišném pohlaví. Sociologie pojmy pohlaví a gender rozlišuje. „V sociologii se termín „pohlaví“ obecně užívá k označování anatomických a fyzických zvláštností, které definují mužské a ženské tělo. Gender se naopak týká psychologických, sociálních a kulturních rozdílů mezi muži a ženami. Gender se vztahuje k sociálně strukturovaným pojetím maskulinity a feminity a není nezbytně přímým produktem biologického pohlaví“ (Giddens 2013: 554).

V heterosexuálním páru bývá sociální tlak na vyhovění těmto genderovým rolím. Oba partneři se snaží sladit svou pracovní a rodinnou roli. „Genderová dělba práce vyžaduje od mužů konformitu se statusem živitele a tudíž osoby s trvalým zaměstnáním, zatímco od žen očekává diskontinuální působení na trhu práce tak, aby skloubily svůj výkon jak v placené práci, tak ve sféře přirozené produkce“ (Šmídová 2009: 721-722). Ve společně vedené domácnosti čeká na oba partnery po příchodu ze zaměstnání jakási druhá směna spojená s domácími pracemi a případnou péčí o děti. V heterosexuálním páru dochází k dělbě práce placené i neplacené na základě genderu. Žena se většinou stará především o domácnost a děti, zatímco muž věnuje čas spíše placené práci a práce vykonávané doma jsou často specifického charakteru (např. různé opravy) (Patterson 2004: 187-188). Historicky dochází ke změnám – ženy se více zapojují na trhu práce a muži naopak častěji i v domácím prostředí. Vliv na to, jak moc se jednotliví partneři zapojí do domácích prací má mimo jiné prokazatelně i čas strávený v placené práci, příjem i vzdělání (Chaloupková 2005).

Mým výzkumným problémem je soužití homosexuálních párů a jejich dělba práce v domácnosti. Homosexuální páry se od těch heterosexuálních v některých

ohledech pochopitelně odlišují. Rozdíly pramení nejen ze stejného pohlaví partnerů ve vztahu, ale také z podmínek, ve kterých je jedincem objevována a přijímána jeho vlastní homosexualita a jak je tato skutečnost odhalována okolí a jakým způsobem je na ni zareagováno. Na pozadí těchto individuálních zkušeností partnerů pak vzniká i samotný vztah, který se nadále vyvíjí za jiných podmínek a v jiném sociálním prostředí, a jeho charakter, dynamika a podoba jsou tak navzdory jistým podobnostem s heterosexuálními páry, odlišné.

V homosexuálním páru chybí genderové role založené na odlišném pohlaví. Jak tedy v gay a lesbických párech dochází k dělbě práce, který z dvojice přebírá iniciativu ve vztahu a podobně? Gender se vyskytuje i u homosexuálních jedinců, ale jakým způsobem se zde vyskytuje a jsou jím ovlivněny i partnerské role? Sociální vědci se často věnují například gay/lesbickému rodičovství (Goldberg 2010, Patterson 2000) či registrovanému partnerství (Kurdek 2004, Balsam a kol. 2008). Já jsem se rozhodla více soustředit na konkrétní podobu soužití homosexuálních párů a fungování jejich domácnosti a vztahu.

K volbě tohoto tématu mě navedla i osobní zkušenost. Jeden z mých blízkých přátel je homosexuál dlouhodobě žijící ve společné domácnosti se svým partnerem. Pokud dojde na jejich soužití řeč (ať už za jejich přítomnosti či nikoliv), vždy se najde někdo, kdo se zeptá, kdo z nich dělá „mámu“ a kdo „tátu“. Názor, že v homosexuálních párech je vždy jeden/jedna za muže a druhý/druhá za ženu, pravděpodobně pramení ze skutečnosti, že v heterosexuálním páru jsou díky přítomnosti ženského a mužského biologického pohlaví rozděleny na ženské a mužské i genderové role. Na základě toho se předpokládá, že rozdělení na mužské a ženské role se – i přes nepřítomnost rozdílného biologického pohlaví – vyskytuje i u homosexuálních párů. Během svého výzkumu se pokusím odhalit, zda tento názor odpovídá realitě. Bude mě zajímat, do jaké míry hraje genderové rozdělení roli a pokud ji nehraje, jak mizí a jak jsou tedy rozděleny role, pokud ne na genderovém základě.

Ve svém článku *Undoing Gender* (2007) Francine M. Deutsch diskutuje slavný článek Westa a Zimmermana „Doing gender“ (1987) a navrhuje revizi jejich přístupu. Konkrétně upozorňuje, že mimo děláni genderu je třeba zaměřit se i na „nedělání genderu“. Deutsch tvrdí, že stejně jako je gender v sociálních interakcích vytvářen/dělán, stejně tak dělán být nemusí. Undoing gender znamená vzdorovat

společenským očekáváním, nebo je měnit. Tím se také zmenšují genderové rozdíly (Deutsch 2007: 122).

V teoretické části své práce stručně přiblížím způsob, jakým nahlížím na homosexualitu a především zmapuji dosavadní zjištění a teorie spojené s homosexuálními vztahy a strategiemi vedením domácností obývaných partnery stejného pohlaví. V praktické části pak provedu vlastní výzkum, založený na polostrukturovaných rozhovorech s homosexuálními páry a předložím jeho výsledky, které budou dány do kontextu s literaturou.

1. Teoretická část

1.1 Gender a pohlaví

Jak již bylo řečeno, sociologie rozlišuje pojmy gender a pohlaví. Biologické pohlaví je pro lidi jedním z elementárních způsobů, jakým definují sami sebe. Zároveň jsou jim na jeho základě ostatními a v podstatě celou společností připisovány určité vlastnosti a způsoby chování, které se od muže či ženy očekávají. „Jinými slovy, lidské **pohlaví** jako biologická danost (bytí mužem či ženou) tu slouží jako základ, na němž lidé konstruují společenskou kategorii zvanou **gender** (maskulinitu či feminitu)“ (Renzetti 2003: 20). Jednotlivé charakteristiky spojované s maskulinním mužem či femininní ženou jsou obecně přijímány a stávají se genderovými stereotypy. Navzdory očekávání, že všichni muži mají stejné vlastnosti a vzorce chování (a stejně tak ženy), není tomu tak a spousta jedinců se těmto stereotypům vymyká. Především pak neplatí, že muži mají pouze maskulinní rysy a ženy pouze femininní. Muži i ženy mají většinou jak ženské, tak mužské vlastnosti a jejich ženskost a mužskost záleží na „poměru“ těchto dvou kategorií (Renzetti 2003: 20-21).

Mezi společnostmi se vlastnosti a způsoby chování připisované na základě pohlaví liší a to v závislosti na společenských institucích. „Institucionalizované vzorce genderové diferenciaci jsou souhrnně označovány jako **pohlavně-genderový systém** společnosti“ (Renzetti 2003: 21). Jednotlivé systémy se různě liší, všechny však zahrnují „1. sociální konstrukci genderových kategorií na základě biologického pohlaví, 2. dělbu práce na základě pohlaví, (...) a 3. společenskou regulaci sexuality, (...)“ (Renzetti 2003: 21).

Renzetti se ve své knize *Ženy, muži a společnost* věnuje právě analýze těchto různých pohlavně-genderových systémů a genderu obecně. Mimo jiné také upozorňuje, že je to právě sociologie, která předkládá nejširší škálu definic genderu a přístupů k jeho zkoumání. Sociologie pracuje také s pojmem genderové role – „způsob chování očekávaný od členů společnosti v souvislosti s jejich pohlavní příslušností“ (Renzetti 2003: 24).

1.2 Homosexualita

Každý jedinec je nějak sexuálně orientován. „Sexuální orientace vypovídá o tom, co člověka sexuálně přitahuje a co mu připadá romantické“ (Giddens 2013: 535).

Nejčastější sexuální orientací je heterosexuality, která odkazuje na přitažlivost k opačnému pohlaví. Bisexuální osoby jsou přitahovány oběma pohlavími (Giddens 2013: 536). Třetí formou sexuality je homosexualita. Definicí homosexuality lze nalézt v odborné literatuře nespočet. Nejčastější a zároveň nejjednodušší je formulace, že „homosexualita označuje náklonnost k osobám stejného pohlaví“ (Giddens 2013: 536). K označení mužské homosexuality se používá termín gay, homosexuální žena je lesba. Podle Oakleyové je ženská homosexualita spíše emocionálního než sexuálního charakteru. To je také důvodem toho, že homosexualita u mužů je častější než u žen a že homosexuální ženy jsou spíše schopny udržet spokojené manželství – nacházejí uspokojení v péči o dítě a jsou schopny heterosexuálního styku i bez vlastního vzrušení (Oakley 2000: 92-93).

Vedle samotného objasnění pojmu homosexualita se literatura věnuje také jejím příčinám. Odpověď na věčnou otázku, zda je homosexualita vrozená či naučená, nachází převážná část výzkumníků ve společném působení biologických faktorů a sociální výchovy (Giddens 2013: 536). V mé práci budu za homosexuální páry považovat partnery, kteří mají stejné pohlaví a sami sebe jako homosexuální definují.

1.3 Registrované a faktické partnerství

O významnosti fenoménu a potřeby zkoumání homosexuálních párů svědčí i statistiky registrovaného partnerství a faktického partnerství. V Čechách se zachycení počtu homosexuálních partnerství věnuje Český statistický úřad (ČSÚ). Konkrétně v rámci Sčítání lidu, domů a bytů sleduje partnery, kteří uvedli, že žijí s osobou stejného pohlaví jako druh či družka. V roce 2011 bylo takovýchto osob 8 112 (z toho 54 procent mužů). Čísla týkající se společného soužití bez legalizace svazku však jistě nejsou úplná a takovýchto párů bude více. Zákon o registrovaném partnerství nabyt v České republice účinnosti 1. července 2006. Při Sčítání lidu, domů a bytů 2011, kdy byla otázka na registrované partnerství poprvé položena, bylo zjištěno, že registrované partnerství vůbec kdy uzavřelo 2 243 osob (z toho 70 procent byli muži), z čehož 2 018 osob deklarovalo, že jejich partnerství stále trvá (ČSÚ 2013). Dle statistik, které za spolupráce matrik vede Milda Šlehofer (mimo jiné bývalý gay aktivista), využilo od 1. července 2006 do 31. prosince 2013 zákona o registrovaném partnerství 1692 homosexuálních párů, z toho 2 284 gayů a 1 100 leseb. Mezitím bylo zrušeno 191 svazků (galibi.cz). Přestože čísla mohou být neúplná, pro ilustraci významnosti jsou dostatečně názorná.

1.4 Homosexuální vztahy

Mezi nejaktivnější výzkumníky v oblasti gay a lesbických vztahů (a obecně vztahů, tedy i heterosexuálních) patřil Lawrence A. Kurdek. Ten své studie zaměřil na soužití homosexuálů, vnímání kvality jejich vztahu, na konflikty, na dělbu povinností v domácnosti a podobně.

Ve výzkumu z roku 2004 hledal Kurdek (2004) odlišnosti mezi bezdětnými lesbickými a gay páry, kteří spolu žijí a vdanými heterosexuálními páry s dětmi či bez nich. Činil tak především proto, aby přispěl k diskuzi o legalizaci homosexuálních svazků a dokázal, že homosexuální a heterosexuální páry se neliší tak moc, jak by se mohlo zdát. Analýza dat z longitudinálního výzkumu postavená na pěti oblastech souvisejících s kvalitou vztahu opravdu prokázala, že fungování a stabilita vztahu se v padesáti procentech srovnání mezi gay/lesbickými a heterosexuálními páry neliší. V 78 procentech případů, kdy byly rozdíly zjištěny, analýza ukázala, že homosexuální páry fungují dokonce lépe než heterosexuální. Největší rozdíl byl nalezen v obdržené sociální podpoře ze strany rodiny (vlastní i partnerovy), které homosexuální páry pocítují méně (Kurdek 2004). Nižší sociální podpora ze strany rodiny není překvapivým zjištěním. Pro rodiče a často i další členy rodiny bývá těžké přijmout samotnou homosexualitu dítěte, pokud se pak navíc musí vyrovnávat i s partnerem/partnerkou jedince a jejich vztahem jako takovým, není vyjádření podpory a pomoc snadným úkolem. Kurdek navíc podotýká, že menší podpora ze strany rodiny vede mimo jiné i k dobrovolné izolaci od rodiny, k omezení kontaktů s příbuznými. Tím se sice homosexuální jedinci chrání před negativními pocity, pramenících z konfliktů s rodinou a podobně, ale zároveň se tak připravují i o případné pozitivní vlivy, které rodina může přinášet (Kurdek 2004: 891).

L. A. Peplau dokládá, že homosexuálové mají stejnou podporu ze strany svého partnera a jsou schopni si vytvořit silné, podpory schopné sociální sítě. Přestože se homosexuálům i heterosexuálům dostává v podstatě stejného množství sociální podpory, její původ bývá odlišný. Homosexuálové se více než na rodinu spoléhají na své partnery a na své přátele, zatímco heterosexuálové hledají podporu a pomoc především u svého partnera a příbuzných (Peplau 1991: 185-186).

Jedno z nejznámějších a nejdetailnějších děl (*No place like home: Relationships and family life among lesbians and gay men*, 1999) týkajících se homosexuálních vztahů a

domácností napsal Američan Christopher Carrington. Ten provedl rozsáhlý etnografický výzkum za pomoci rozhovorů a zúčastněného pozorování v homosexuálních domácnostech a odkryl tak způsoby a cesty, jakými gayové a lesby vytvářejí své domovy a rodiny. K jeho práci se vrátím v následující podkapitole.

Vedle samotných homosexuálních vztahů je velká pozornost věnována také výzkumům homoparentality, rozdělení rolí v domácnosti a při výchově dětí, vlivu výchovy homosexuálním párem na děti a podobně (Patterson 2000, Carrington 1999, Kurdek 2004). V českém prostředí se na téma gay a lesbického rodičovství zaměřuje především Kateřina Nedbálková (2011, 2005), která se zajímá například o rodinné modely v lesbických rodinách.

1.5 Dělbá domácích prací

1.5.1 Domácnost heterosexuálů

V nukleárních rodinách heterosexuálních párů je dělba práce založena na tradičních genderových konvencích, podle kterých je muži primárně prisuzována zodpovědnost za finanční zajištění rodiny, zatímco ženina primární zodpovědnost je ve starosti o domácnost a péči o děti (Sullivan 1996: 750). Toto pojetí partnerského soužití a rodinného života prochází dlouhodobě změnou, díky větší angažovanosti žen na pracovním trhu a díky většímu zapojení se mužů v domácích pracích. Stává se stále běžnějším, že muži vedle svých „mužských“ prací pomáhají ženám s péčí o děti (ve větší míře) i s domácími pracemi (vaření, úklid apod.) (v menší míře), popřípadě jsou role prohozeny. Pořád však platí, že ženy dělají většinu domácích prací, bez ohledu na to, zda vykonávají i placenou práci či nikoliv (Brines 1994: 652 in Bierzová 2006: 19).

Dělba domácích prací je v literatuře vysvětlována několika rozdílnými teoriemi. Jednou z nich je *neoklasická ekonomická teorie lidského kapitálu* Garyho Beckera (1993). Tento přístup je charakterizován snahou obou partnerů o takové rozdělení svých časových možností mezi placenou a neplacenou práci, které maximalizuje užitek rodiny jako celku a to skrz specializaci v dělbě práce na základě rozdílného lidského kapitálu každého z partnerů (Chaloupková 2005: 59-60). Dalším přístupem je *teorie relativních zdrojů* dle Wolfeho a Blooda (1960), podle které se každý z partnerů pokouší minimalizovat svou účast na domácích pracích. Mezi partnery dochází k vyjednávání a porovnávání zdrojů. Ten, který disponuje většími zdroji ve formě například vzdělání, příjmu či zaměstnanecké prestiže má mocenskou převahu a vykonává tak méně

domácích prací (Chaloupková 2005: 60). Tato teorie naráží, když se výzkumníci snaží o její potvrzení při netradičním uspořádání rodiny – v případě, že osobou, která vydělává více je žena a muž by tak měl vykonávat větší podíl domácích prací, nebývá tomu tak (Bierzová 2006: 20).

Významnou teorií je také *teorie genderové ideologie* (Condran, Bode 1982), která na rozdělení domácích povinností nahlíží jako na „výsledek postojů, které vůči genderovým rolím v rodině mají partneři“ (Bierzová 2006: 20). Tyto postoje mohou být tradiční nebo egalitářské (Bierzová 2006: 20). S tím souvisí i *socializační/genderové přístupy*. S mužskými i ženskými genderovými rolemi jsou tradičně spojovány konkrétní práce, distribuce domácích prací je tak odrazem představ a očekávání o mužích a ženách ze strany jedinců i ze strany společnosti (Chaloupková 2005: 61). Právě dělba domácích prací se často podílí na (re)konstrukci genderu ve společnosti (Bierzová 2006: 20). Domácnost je místem, kde muži a ženy vyjadřují skrze domácí práce svůj gender a kde ho také produkují, stejně tak jako v jiných interakcích s ostatními lidmi (Shelton a John 1996: 312).

Gender nicméně není jediným činitelem ovlivňujícím dělbu práce mezi heterosexuálními partnery. Chaloupková ve své stati potvrzuje, že některé z výše načrtnutých činitelů rozdělování práce v domácnosti také ovlivňují. Čím více času stráví žena/muž v placené práci, tím menší počet hodin věnuje pracím v domácnosti. Více času stráví domácími pracemi žena, jejíž podíl na neplacené práci navíc vzroste s příchodem dětí. Pokud jde o vliv příjmu, nelze jednoznačně tvrdit, že osoba s nižším příjmem vykonává více domácích prací. Je to právě žena, kdo většinou vydělává méně a tak tento faktor souvisí i s pohlavím. Platí však, že čím ekonomicky závislejší žena na muži je, tím více domácích prací vykonává. Obrácený vztah nicméně neplatí – muži s nižším příjmem se na domácích pracích nepodílí více. Analýza vztahu výše vzdělání a podílu na domácích pracích neodhalila, že by s vyšším vzděláním klesalo zapojení do domácích povinností. Ženy s vyšším vzděláním se zapojují více než muži s vyšším vzděláním, opět zde tedy hraje roli gender (Chaloupková 2005: 68-70).

Bierzová během svého výzkumu sice neodhalila, že by proměnné jako věk, počet hodin strávených v zaměstnání, dosažené vzdělání a podobně měly na množství hodin strávených domácími pracemi výraznější vliv, dokazuje nicméně, že čas strávený neplacenými domácími pracemi je tím vyšší, čím nižší je příjem jedince a že vliv má

také pohlaví (Bierzová 2006: 25). Rozdílná zjištění mohou být způsobeny odlišnostmi v použité metodologii a v konkrétním zaměření výzkumu.

Přítomnost obou pohlaví nicméně nezajišťuje bezproblémový průběh domlouvání, v heterosexuálních domácnostech probíhají pochopitelně i hádky a hledání kompromisů. Navíc mnohé výzkumy (Rexroat a Shehan 1987, Ishii-Kuntz a Coltrane 1992) potvrzují, že rozdělení domácích povinností, které je v páru relativně rovnoměrné, bývá narušeno příchodem prvního dítěte. Od této chvíle se žena stává především matkou, pečovatelkou a ženou v domácnosti, zatímco muž se více zaměřuje na placenou práci, která mu umožní zajistit rodinu finančně a materiálně (Bierzová 2006, Chaloupková 2005).

1.5.2 Domácnost homosexuálů

Zatímco u heterosexuálních párů je obvyklé schéma při dělbě domácích prací takové, že jeden člen domácnosti (muž) pracuje více v zaměstnání (což se odráží na jeho vyšším platu) a druhý člen (žena) pracuje více doma v rámci domácích prací a případně péče o děti, v homosexuálních domácnostech je dělba práce více rovnostářská. Ve stejnopohlavních párech je počet hodin strávených v práci i příjem mezi partnery bližší a od obou žen/mužů lze tak očekávat podobné, ne-li stejné zapojení do domácích prací (Giddings 2003, Kurdek 2007, Patterson, Sutfin, Fulcher 2004).

V již zmíněném díle, *No place like home*, Carrington (1999) dělí domácí práce na *feeding work* (práce související s jídlem a stravováním, mimo jiné i nákupy a plánování menu), *housework* (úklid, praní a žehlení, řízení domácnosti, péče o květiny a mazlíčky, hlídání financí apod.), *kinwork* (aktivity spojené s udržováním kontaktů s příbuznými, s upevňováním vztahů v rodině apod.) a *consumption work* (činnosti spojené s konzumem, s nákupy například nábytku nebo spotřebního zboží) a také samozřejmě na péči o děti. Carrington předkládá svá zjištění mimo jiné i na pozadí genderových identit, etnických a rasových rozdílů nebo třídních nerovnostech (Carrington 1999).

Jak již bylo několikrát řečeno, homosexuální páry nemají „výhodu“ přítomnosti obou pohlaví v domácnosti a jsou nuceni hledat jiné prostředky, jak dohodnout a ustanovit jakási pravidla, podle kterých se bude řídit jejich společný život. Podle Major (1993) gayové a lesby musejí vynalézt strategie, podle kterých budou domácí práce děleny na základě jiných kritérií, než je pohlaví partnera a stejně tak spokojenost s tímto

rozdělením závisí na jiných faktorech, než jsou sociální normy vztahující se k ženským a mužským rolím v rodině (Major, 1993 in Kurdek 2007: 133 in Nico, Elisabete 2009: 8).

Giddings (2003) ve své práci *But... Who Mows the Lawn?: The Division of Labor in Same-Sex Households* tvrdí, že gayové a lesby jakousi představu o genderové diferenciaci odmítají. Někteří autoři totiž svými výzkumy potvrdili, že lesbické páry se genderovým rolím vzpírají, ženy nechtějí plnit roli hospodyňky, obecně pojímanou za podřadnější, ani roli živitelky své partnerky. Bývá tak obvyklé, že se obě ženy plně angažují na trhu práce a domácí práce se snaží dělit spíše spravedlivě a stejnoměrně a ne třeba na typicky „mužské“ práce jako práce na zahradě, starost o auto a především práce v zaměstnání a typicky „ženské“ práce jako úklid, vaření a starost o domácnost obecně, a to dokonce ani v párech, kde určité genderové rozlišení lze najít. Stejně tak gayové necítí závazek finančně zajistit svého partnera a nemají pocit, že jejich partner by měl „pracovat“ v domácnosti. I pro muže-gaye je zaměstnání důležitou součástí upevňujících jejich sebeúctu a mužnost jako takovou (Giddings 2003: 9 – 10).

V homosexuálním páru (stejně jako v mnohých heterosexuálních párech) dochází k dělbě práce často na základě schopností a oblíbenosti/upřednostňování jednotlivých činností. Právě díky absenci genderového rozdělení je pak dělba čistě na partnerech a jejich domluvě. Podle Blumsteina a Schwartze (1983) páry dokonce svým způsobem z nepřítomnosti genderového rozdělení a také institucí, podle kterých by se mělo jejich partnerství řídit, profitují. Ani jedna z kariér nebo zaměstnání není automaticky považována za důležitější či nadřazenější, a přestože partneři řeší kariérní a pracovní problémy, málokdy se přou o to, kdo z nich bude pracovat a především jsou pak veškeré problémy řešeny jimi samotnými (Giddings 2003: 12).

Během výzkumu portugalských homosexuálních párů popsaly Magda Nico a Elisabete Rodrigues čtyři základní strategie, podle kterých je organizována dělba domácích prací. První z nich je **rovnocennost rolí**, kdy oba partneři provádějí úkol společně nebo se na něm podílejí stejnou měrou. Při **komplementárním rozdělení rolí** vykonává každý z páru úkoly, které má na starost, a jen zřídkakdy nějaké jiné. **Delegování** odkazuje na situaci, kdy je starost o domácnost převedena například na hospodyně. Při praktikování čtvrté strategie, jakéhosi **přivlastnění si úkolu**, jeden z partnerů vykonává činnost, z jejíhož plnění druhého partnera zcela vyloučí.

Komplementární a rovnocenné rozdělení rolí jsou nejčastějšími strategiemi. (Nico, Rodrigues 2009: 14) Nico a Rodrigues uvádějí také důvody, jakými jsou tyto strategie ospravedlňovány. Některé činnosti jsou vykonávány partnerem/partnery společně jednoduše proto, že jsou pro ně příjemné a přináší jim radost (například společné vaření), jiné jeden z partnerů dělá, protože jeho protějšek je nemá v oblibě (a dělá tak raději jiné, na první pohled třeba nepříjemnější úkoly). Určité práce jsou pak pro jednoho z partnera vysloveně nepříjemné (například ze zdravotních důvodů) nebo jej naopak velmi baví, zatímco druhého z páru nikoliv – to jsou také nejčastější důvody pro komplementární strategii. (Nico, Rodrigues 2009: 14-15)

Teorie předkládané v souvislosti s dělbou domácích prací v heterosexuálních domácnostech lze použít i na homosexuální domácnosti. Podle **teorie lidského kapitálu** jedinec, který tráví méně času v práci, dělá větší množství domácích prací a naopak. K potvrzení tohoto modelu došlo jak u heterosexuálních (Brines 1993), tak homosexuálních párů (Carrington 1999). Carrington (1999) ve své práci potvrzuje i platnost **teorie relativních zdrojů**, kdy má na množství vykonávaných domácích prací vliv příjem a prestiž zaměstnání, případně věk. I stejnopohlavní páry jsou při dělbě prací ovlivněny **genderovou dimenzí**. Při hledání a ustanovování vlastních vzorců, podle kterých bude dělba práce probíhat, se nevyhnou tradičním genderovým rolím. Od těch se mohou snažit distancovat (viz Giddings výše) či se je pokusit obměnit a přizpůsobit si je. Vedle toho je dělba práce ovlivněna i osobními zkušenostmi a preferencemi partnerů týkajících se jednotlivých úkonů, takzvaným **modelem osobního zájmu** (Kurdek 2007).

V mé práci budou tyto teorie výchozími při analýze získaných dat. Pokusím se potvrdit či vyvrátit jejich přítomnost v homosexuálních párech v českém prostředí a případně je doplnit o další strategie, podle kterých k dělbě práce v homosexuálních domácnostech dochází.

2. Výzkumná otázka

V návaznosti na výše přiblížené se dostávám ke své výzkumné otázce. Partnerské soužití, jeho podoba a jeho vliv na jedince jsou dlouhodobě předmětem zájmů nejen sociologů, ale i dalších sociálních vědců. Heterosexuálním párům bylo věnováno nespočet výzkumů a studií, především ve spojitosti s genderem a genderovými rolami. K homosexuálním párům a jejich studiu se přistupuje odlišně. O právní podobě homosexuálních vztahů toho sice bylo řečeno již mnoho, ale jejich reálná podoba byla zatím v literatuře a odborných pracích spíše opomíjena, dost možná kvůli určité kontroverznosti tématu. Zahraniční práce jsou v tomto směru bohatší, několik autorů se soužitím homosexuálních párů a případně jejich srovnávání s páry heterosexuálními zabývá dlouhodobě. V českém prostředí je pozornost věnována zejména lesbickým vztahům a různým aspektům registrovaného partnerství (Sokolová 2009, Nedbálková 2011, Polášková 2009).

Jak lze vidět i z přehledu literatury, velké množství výzkumů bylo zaměřeno na domácí práce a jejich dělbu mezi homosexuálními páry (často byla prováděna i srovnání s heterosexuálními domácnostmi). I já se ve svém výzkumu budu zajímat o dělbu povinností v domácnosti. Zjištění mi spolu s daty týkajícími se například začátků vztahu, trávení volného času či konfliktů ve vztahu i v domácnosti, pomohou nalézt odpověď na otázku, *jak jsou konstruovány partnerské role v homosexuální domácnosti*. Bude mě zajímat, jak je partnerská společná domácnost vedena a jak jsou ve vztahu a v domácnosti rozděleny role. Jak již bylo řečeno, u heterosexuálních párů je nejen toto dělení ulehčeno genderovým rozdělením, ale vzhledem ke stejnopohlavnosti v homosexuálních párech jsou partneři nuceni hledat jiné rozlišovací mechanismy. Budu zkoumat, jestli zde hraje roli gender, případně jakým způsobem mizí. Zaměřím se na hledání modelů, na kterých by tedy partnerské role mohly být postaveny.

3. Metodologie

Vzhledem k otázce, na kterou jsem chtěla najít odpověď, jsem pro svůj výzkum zvolila kvalitativní metodu výzkumu. Pro zkoumání konstrukce rolí v páru v domácnosti, tedy vzájemných pohledů partnerů, je kvalitativní výzkum vhodnou volbou. S pomocí výzkumných nástrojů kvalitativních metod se mi podaří lépe odhalit a popsat případné nerovnosti v dělbě práce a strategie, kterými jsou ospravedlňovány. Průběh svého výzkumu popíšu v následujících odstavcích.

3.1 Výběr respondentů

Pro výzkum jsem hledala lesbické a gay páry, které žijí ve společné domácnosti. Věk respondentů ani délku vztahu jsem se rozhodla specifikací nijak neomezovat. Spodní hranici délky společného soužití jsem stanovila na šest měsíců, aby páry měly „dostatečné“ zkušenosti (nejen) s dělbou práce. Legalizace svazku nemá vliv na výzkumnou otázku, proto ani nebyla podmínkou pro účast na výzkumu. Vzorek nakonec obsahuje páry nesezdané i páry v registrovaném partnerství. Mým cílem bylo získat pro výzkum šest až osm párů. Kvůli cíli výzkumu jsem potřebovala, aby se zúčastnili vždy oba partneři či partnerky.

Vzhledem ke specifčnosti a uzavřenosti zkoumané skupiny bylo shánění informátorů jedním z nejtěžších úkolů. Nejdříve jsem pro jejich výběr zvolila metodu sněhové koule, která se zdála nejvhodnější, protože jsem hledala hůře dosažitelné informátory s dost specifickými charakteristikami. Předpokládala jsem tedy, že každý ze zkoumaných jedinců mi bude schopen doporučit dalšího vhodného informátora (Hendl 2005: 154). Tato metoda se však ukázala jako neúčinná, jelikož můj kamarád a jeho partner (kteří se do výzkumu také zapojili) neznali další vhodné informátory. Následně jsem se tedy ptala svých přátel a známých, zda neznají pár splňující mé požadavky, který by byl ochoten se výzkumu zúčastnit. Přestože lidé v mém okolí znají homosexuální jedince relativně často, ti bývají nezadaní, případně se výzkumu nejspíše nechtěli zúčastnit. Od známých jsem dostávala kontakt pouze na ty páry, které se po předchozím seznámení s cílem výzkumu (tlumočeném mými známými) rozhodli zúčastnit. Touto cestou jsem získala dva páry (jeden gay a jeden lesbický). Zbývající dvojice se mi ozvaly na základě mé výzvy, kterou mi zveřejnilo několik facebookových stránek souvisejících s LGBT komunitou. Přestože by se oba způsoby mohly jevit jako rychlé a efektivní, trvalo několik týdnů, než se mi podařilo získat požadované množství

informátorů a informátorek. Touto cestou jsem se dostala k obtížně dosažitelné populaci, nevýhodou je však skutečnost, že páry, které se přihlásily samy, se tak již určitým způsobem odlišují od ostatních, které výzvu viděly, třeba i splňovaly podmínky, ale do výzkumu se nepřihlásily. Nakonec se počet párů ustálil na sedmi (tři lesbické a čtyři gay), tedy čtrnácti informátorech a informátorkách. Všechny dvojice žijí v Praze a jsou bezdětné. Přehled párů a základních charakteristik jejich vztahu předkládám pro lepší orientaci v tabulce.

Tabulka č. 1 Přehled párů a základních charakteristik jejich vztahu

Označení páru	Fiktivní jména	Věk	Vzdělání	Zaměstnání	Délka vztahu	Registrované partnerství	Doba společného bydlení
PÁR 1	Linda	21	SŠ	studentka VŠ/asistentka	3 roky	ne	3 roky
	Dominika	21	SŠ	studentka VŠ			
PÁR 2	Klára	24	VŠ	učitelka/student ka VŠ	8 let	ano (2 roky)	4 roky
	Šárka	28	VŠ	učitelka			
PÁR 3	Dagmar	34	VŠ	ve státní správě/ studentka VŠ	8 let	ano (1 rok)	6 let
	Pavla	31	VŠ	analytička informačních systémů			
PÁR 4	Richard	25	VŠ	vedoucí redakce/student VŠ	3 roky a 6 měsíců	ano (několik týdnů)	3 roky a 3 měsíce
	Petr	30	SŠ	editor			
PÁR 5	Jakub	21	SŠ	recepční (brigádně)	7 měsíců	ne	7 měsíců
	Milan	36	ZŠ	tantrický masér			
PÁR 6	Daniel	21	SŠ	student VŠ	3 roky	ne	2,5 roku
	Jaroslav	32	SŠ	pracující			
PÁR 7	Mírek	27	SŠ	v dopravní firmě	3 roky	ne	3 roky
	Robert	31	SŠ	ve státní správě			

Podářilo se mi získat pro výzkum páry, jejichž soužití (i vztah jako takový) trvá ve většině případů již několik let (s jednou výjimkou). Jak bylo zmíněno i výše, výzkumný vzorek zahrnuje páry v registrovaném partnerství i páry žijící v nesezdaném partnerství. Věk informátorů a informátorek se pohybuje od 21 do 36 let. Spodní hranice nejspíš souvisí s obdobím, kdy mladí obecně opouštějí rodinná hnízda a zařizují si své vlastní bydlení (ať už sami, s kamarády nebo s partnerem), horní hranice má zřejmě souvislost s věkovou strukturou mých sociálních sítí a se skutečností, že informátoři a informátorky byli vyhledávání skrze stránky na Facebooku, na kterém je starší generace přítomna v menší míře. Věkový rozdíl se nejčastěji pohyboval v řádech několika let, ve dvou gay párech rozdíl přesáhl hranici dekády. Ve výzkumném vzorku se v různé četnosti objevily všechny tři stupně dosaženého vzdělání, starší informátoři a informátorky pracují (a případně k tomu dokončují vysokou školu), mladší většinou studují vysokou školu.

3.2 Metoda sběru dat

K získání dat jsem zvolila metodu polostrukturovaných rozhovorů, které jsem prováděla s každým z páru zvlášť. Tyto rozhovory jsou pro mě nejvhodnější volbou, protože polostrukturovaný rozhovor „se vyznačuje definovaným účelem, určitou osnovou a velkou pružností celého procesu získávání informací“ (Hendl 2005: 164). Během rozhovoru tak výzkumník/nice neopomene žádné z důležitých témat pro svůj výzkum, ale zároveň může průběh rozhovoru přizpůsobovat jednotlivým informátorům a situacím, například jinou chronologií otázek, jejich vhodnějšími formulacemi, případným doplněním otázek a podobně.

Struktura rozhovoru se skládala z šesti základních okruhů. Zajímaly mě začátky partnerského vztahu a společného bydlení, podoba společného bydlení a vztahu v současnosti, dělba domácích prací, finanční řešení domácnosti, volný čas a konflikty mezi partnery. Měla jsem připravený i sedmý okruh, týkající se výchovy dětí, ale vzhledem k vybranému vzorku nebyl nakonec využit. Nicméně, téma dětí bylo i tak v několika rozhovorech probráno. Každý okruh se skládal z několika podotázek, které jsem informátorům a informátorkám pokládala. Konkrétní podobu rozhovoru naleznete v přílohách (příloha č. 1).

Informátoři a informátorky mluvili otevřeně i o citlivějších tématech, jako třeba o financích a hádkách, u kterých by se dala očekávat spíše uzavřenost. To, zda se

jedinec rozpovídal nebo byl stručnější, souviselo spíše s jeho povahou a narativními schopnostmi a momentální náladou než s tématem, na které jsem se ptala. Výraznější rozdíly jsem nevyozorovala ani na základě věku či pohlaví informátorů a informátorek. Potěšila mě zpětná vazba, kdy respondenti přiznali, že nad tím či oním tématem nikdy nepřemýšleli nebo alespoň ne takovýmto způsobem.

Rozhovory probíhaly na veřejných místech (park, kavárna) a čtyři páry mě z vlastního popudu pozvaly k sobě domů. Domácí prostředí bylo pro informátory a informátorky příjemnější a pro mě zároveň znamenalo kvalitnější nahrávku. Kromě toho mám pocit, že se informátoři a informátorky doma více rozmluvili, protože jim prostředí pomohlo vybavit si snáze některé informace. Pro mě osobně bylo navíc zajímavé vidět místo, ve kterém se odehrává vyprávěné, což mi trochu pomohlo dotvořit si obrázek o konkrétním partnerském vztahu.

Rozhovory trvaly od dvaceti minut po hodinu, v závislosti na výše uvedeném. S cílem své práce jsem informátory a informátorky většinou seznámila již v emailové komunikaci (případně jim byl tlumočenými mými známými nebo se o něm dozvěděli z výše zmíněné výzvy na internetu), před začátkem rozhovoru jsem jim jej tedy již jen více přiblížila. Obeznámila jsem informátory a informátorky se způsobem, jakým bude s rozhovorem dále pracováno a nechala je podepsat informovaný souhlas. Rozhovory byly zaznamenávány na diktafon a poté doslovně přepisovány a anonymizovány. Použitá jména jsou tak pseudonymy.

3.3 Postup analýzy

Po přepsání rozhovorů a prvním přečtení jsem začala kódovat. Prováděla jsem kódování podle několika předpokládaných, předem připravených kategorií, které jsem vyvodila z literatury. Ty jsem postupně doplnila o několik vlastních kategorií, které mi při prvotním kódování chyběly. Následně jsem si pro každý pár vytvořila tabulku s přehledem vykonávaných domácích prací. Tu jsem doplnila podle toho, kdo jakou činnost vykonává a na základě jaké strategie/modelu (kódované kategorie). V tabulce byly obsaženy výpovědi obou partnerů/partnerek. Sedm, takto vytvořených přehledových tabulek, mi usnadnilo orientaci ve strategiích využívaných páry při dělbě domácích prací. Použité kategorie se týkají strategií dělby domácích prací a rolí v domácnosti a jsou popsány v následující kapitole, kde jsou na jejich základě interpretována má zjištění.

3.4 Reflexe výzkumnice a samotného výzkumu

Na tomto místě bych se krátce pozastavila nad limity výzkumu a nad mou pozicí v něm. Jednou z nevýhod výzkumu je již zmíněný samovýběr párů, které sem pro výzkum získala skrze internetové stránky. Vzhledem k hůře dosažitelné populaci byla výzva na facebookových stránkách vhodnou volbou, ale nelze opomenout skutečnost, že páry, které se mi samy přihlásily, se mohou nějakým způsobem odlišovat od ostatních. Navíc se na sociálních sítích pohybuje spíše mladší generace, a jelikož jsem starší generaci nezískala ani jiným způsobem, můj výzkumný vzorek zahrnuje pouze mladší páry, nikoliv například dvojice v důchodovém věku, u nichž by se mohla lišit délka soužití a tak i využívané strategie. Samovýběr byl však vyvážen páry získanými přes známé a tyto dvě skupiny se ve výpovědích nijak výrazně nelišily, proto lze předpokládat, že tento problém není závažný a výrazně výzkum neovlivnil.

Druhým limitem by mohla být paradoxně skutečnost, že jsem dotazovala oba partnery/partnerky. Vzhledem k cíli práce pro mě bylo důležité získat pohled obou partnerů, abych následně mohla odhalit vzájemnou konstrukci partnerských rolí. Výpovědi informátorů a informátorek tak mohly být zkresleny jednak snahou jedince o vytvoření iluze ideálního páru, jednak případným domlouváním partnerů/partnerek, co mně-výzkumnici budou říkat. Věřím, že tyto problémy se mi podařilo ve velké míře eliminovat. Některé páry jsem dotazovala ve stejný den a rozhovory proběhly bezprostředně po sobě (dvojice si tak neměla čas informace předat) a ostatní informátory/informátorky jsem žádala, aby s partnerem/partnerkou o průběhu rozhovoru nemluvili, což předpokládám, splnili (a jejich partneři/partnerky mi to při svém rozhovoru často potvrzovali).

Výzkum mohl být ovlivněn i mým pohledem na zkoumaný problém. Mé postoje k homosexualitě a homosexuálům jsou veskrze pozitivní a k veškerým diskuzím, ať už v laické či vědecké rovině, přistupuji vždy téměř emocionálně. V průběhu celého výzkumu jsem se tedy snažila reflektovat svoji pozici a svá východiska.

3.5 Odchýlení od původního projektu

Cíl mé bakalářské práce a její podoba se nakonec liší od původně zamýšleného, výše prezentovaného projektu, a to především odstoupením od požadavku na vyšší věkový rozdíl mezi partnery. Ten jsem se rozhodla vypustit, protože by byl těžko interpretovatelný, a protože by působil těžko překonatelná omezení při hledání

informátorů a také při samotné interpretaci zjištění týkajících se dělby domácích prací a rozdělení rolí.

4. Zjištění

Stěžejní částí mé práce je kvalitativní analýza čtrnácti polostrukturovaných rozhovorů vedených s homosexuálními informátory a informátorkami, kteří žijí s partnerem/partnerkou ve společné domácnosti. Podle kategorií převzatých z literatury a doplněných mnou na základě analýzy, je kapitola *Zjištění* rozdělena do několika podkapitol. Pro přehlednost uvádím jednotlivé kódované kategorie, které jsou blíže popsány v následujících podkapitolách.

Kódované kategorie převzaté z literatury:

- model osobního zájmu
- teorie lidského kapitálu
- teorie relativních zdrojů
- delegace
- genderový rozměr

Kódované kategorie navržené a doplněné mnou (výzkumníci):

- charakterové vlastnosti
- okolnosti
- strategie vyjednávání
- strategie egalitární
- my
- strategie nedělání

4.1 Model osobního zájmu

Jednou z nejčastějších strategií, podle kterých jsou určité domácí práce rozdělovány, je model osobního zájmu. Ten odkazuje na situaci, kdy činnost vykonává ten z partnerů/partnerek, kterého práce baví, dělá ji rád, a proto ji dělat chce. Tato preference bývá ovlivněna i osobními zkušenostmi partnera/partnerky. Model lze vztáhnout i na opačnou situaci, kdy jeden z partnerů/partnerek určitou činnost nemá v oblibě a vykonává ji tak ten, kdo ji sice také nemá vysloveně rád, ale jeho vztah k ní je pozitivnější nebo alespoň neutrální.

Model osobního zájmu byl v podstatě jedinou strategií, která se během rozhovorů objevovala v souvislosti s **vařením**. Vaření je obecně považováno za typicky

ženskou práci a je jednou z časově nejnáročnější domácích prací. Především je to však každodenní činnost, jejíž vykonávání nelze odkládat. Přestože by se dalo nahradit chozením do restauračních zařízení či objednáváním jídla domů, z finančního hlediska to není pro většinu domácností dlouhodobě možné a tato možnost je využívána spíše v rámci trávení společného volného času či společných oslav.

Ve všech párech (s výjimkou jednoho, který byl na frutariánské stravě a tedy nevařil) jeden z páru obvykle projevil vášeň pro vaření, což partner/partnerka kvitoval.

„Tak já rozhodně vařím. Protože mě to baví, protože mi to jde, protože je to jedna z mých činností, u kterých umím vypnout. A je to takový. Přijde mi- Klára peče. Pečení, to je něco, co vůbec nemám ráda, protože tam se všechno musí odvážit a odměřit... a je to moc pintlich, zatímco u toho vaření si člověk tak jako může hrát.“ Šárka_28, partnerka Kláry

„Tak... já vařím, většinou. A dělám to proto, že mě to baví, ne že se to ode mě čeká, ale dělám to protože, jednak je to z části moje práce, takže k tomu mám vztah a dělám to, protože mě to baví.“ Richard_25, partner Petra

Stejně jako u dalších prací však platí, že pokud se partnerovi/partnerce, který obvykle vaří, vařit nechce, případně není doma či nemá čas, vaří druhý partner/partnerka. Vařit většinou umí oba dva, jde tedy jen o jakési přenechání činnosti tomu, kdo si více užije její vykonávání.

„Třeba vaření, tak to je hodně na Domče. To ona- ona totiž jako miluje vaření. To je její fakt jako, to miluje. Takže ona vaří strašně ráda a občas se stane, že vařím já. Není to zas, že- Když se jí chce, tak jako furt vaří ona. Podle toho, jako kdo má víc času no. Takový jako, kdo první vstane, tak udělá snídani. To se mění.“ Linda_21, partnerka Dominiky

„Přestože mám vystudovanou hotelovku a umím vařit, tak nevařím. Protože Richard to vzal jako- je to Richardův velký koníček a má z toho potěšení a on je- se narodil nebo podědil po matce touhu pečovat a baví ho to. Takže to je věc, kterou mu stoprocentně přenechávám a vařím

jenom v případě, kdy Richard nestíhá, a řekneme si, že budeme ten den jíst doma, tak to udělám, to jídlo já. Ale vaření je jeho věc.“ Petr_30, partner Richarda

Osobní zájem se projevuje také u činností souvisejících s „velkým“ úklidem domácnosti, který páry provádějí často společně (viz dále), ale v jehož rámci probíhá rozdělování určitých činností. V rozhovorech se toto dělení týkalo především **luxování a vytírání**.

„Protože máme kočku, tak nejenže vytíráme, ale ještě předtím luxujeme, protože je tady strašně moc chlupů. A aby to bylo rychleje hotový, tak to máme rozdělený, že Šárka vyluxuje a já to vytřu. Ale je to úplně jedno, prostě jsme si řekly, že já radši vytírám, Šárka radši luxuje, protože máme pocit, že nás to míň vysiluje. Mně přijde, že když je to vyluxovaný a já to prostě jenom přeježu mokrým hadrem, tak je to takový jako čistší práce, než to luxovat. A Šárka má možná zase pocit, že se nemusí matlat s tou vodou. Takže to jsme si takhle rozdělily a děláme to společně. A většinou uklízíme o víkendu, protože přes týden na to nemáme čas.“ Klára_24, partnerka Šárky

Pavla přiznává, že nerada vytírá *„No nerada vytírám. Proto jsem vytírala dohromady asi třikrát v tomhle bytě, co spolu teďkon jsme.“* a proto jsou tyto úkony rozděleny jasně.

„Já většinou luxuju, Dáša většinou vytírá. Opačně to nejbejvá no.“

Pavla_31, partnerka Dagmar

K zajímavému rozdělení docházelo při **mytí nádobí**, ať už ručního či za pomoci myčky. To bylo jednou z činností, u které žádná ze strategií nepřevládala. Páry měly mytí nádobí rozdělené tak, že kuchyň uklízel ten, kdo vařil (Richard a Petr) nebo naopak ten, kdo nevařil (Linda a Dominika), případně se oba partneři/partnerky nepravidelně střídali (Jaroslav a Daniel) nebo si rozdělili mytí a utírání podle osobních preferencí (Šárka s Klárou). U Mirka s Robertem a Dagmar s Pavlou se však projevil vliv osobního zájmu, kdy jeden z páru byl přesvědčen o správnosti svého způsobu skládání nádobí do myčky a druhý mu tak tuto činnost přenechával, čímž došlo k rozdělení práce.

„No jako dělba. No, takhle. Věc, kterou dělá teda prakticky jenom ona, že skládá nádobí do myčky. A to jako z toho důvodu, ne že já bych nechtěla, ale že ona má pocit, že to neumím tak dobře jako ona. Takže prostě to dělá ona.“ Dagmar_34, partnerka Pavly

„Ono je to spíš o tom, třeba bych to i dělal, ale vzhledem k tomu, že na to má pohled, že se to musí dělat nějak jinak, tak se na to vyprdu a ať si to dělá sám. Vyloženě rozdělený ty práce nejsou, ale v podstatě rozdělily se tím přístupem. Že prostě, když se ti nelíbí, jak cpu nádobí do myčky, tak si ho tam nacpi sám a vlez mi na záda.“ Mirek_27, partner Roberta

Model osobního zájmu se pak u různých párů objevoval také v souvislosti s dalšími činnostmi. Například při **péči o květiny** (Daniel, Petr), **převlíkání postelí** (Daniel) nebo **pořádání a přípravě večírků** (Dominika). Richard jako jediný vysloveně uvedl, že ho baví **prat a žehlit**, což jeho partner potvrzoval.

„Peru já, protože mě to baví. (smích) I žehlím víc já než on, ale máme sušičku, takže se to vyndává ze sušičky a netráví se tím čas. (...)“ Richard_25, partner Petra

„(...) A Richard žehlí a pere, máme novou pračku a sušičku, takže ho to baví. (smích)“ Petr_30, partner Richarda

Model osobního zájmu se jeví jako fungující a víceméně vyhovující oběma partnerům. Pochopitelně se žádná z dvojic nevyhne situacím, kdy činnost neradi vykonávají oba, a tak dochází k více či méně cílenému rozdělení, na základě toho, koho práce skutečně nebaví a kdo je schopen se „překonat“ a udělat ji, protože je to nezbytné a nakonec ji stejně někdo udělat musí. Případně dochází ke střídání v činnosti.

„Já třeba nerad vytírám. Takovýhle věci mě nebaví. Vytírání mě nebaví. To dělá Kuba. Mě to neba.“ Milan_36, partner Jakuba

„Tak jak jsem řekl, nemusím moc mýt koupelnu a záchod. To jediný. A jinak jako- tak jako mě nevdí uklízet, že by mě zrovna bavilo vytírání, to taky říct nemůžu, ale tak jako-, jinak je to v pohodě.“ Jakub_21, partner Milana

Analýza odhalila, že se model osobního zájmu projevuje u činností, které jsou typicky ženské (jako například vaření, praní a žehlení). Ukázalo se, že tyto činnosti vykonávají stejně rádi/nerádi muži i ženy, a je tak narušována tradiční představa rozdělení dělby prací dle osy rodinného krbu (Ferree 1991, Coltrane 1996 aj.) (Maříková 2012: 61). Gender se zde jednoznačně rozvolňuje. V odlišování ženských a mužských prací tak nelze využít jejich přirozené dělení. Model osobního zájmu však produkuje jinou nerovnost – je využíván také jako narativní strategie, kterou páry ospravedlňují, že jeden z páru toho dělá více. Jeho partner/partnerka pak tvrdí, že toho druhý/druhá dělá víc, „protože ho to prostě baví/protože to dělá ráda“. To se částečně projevovalo například u Šárky a Kláry nebo Richarda a Petra („*Já si myslím, že Richard toho dělá hodně, ale je to tím, že chce vařit no.*“ Petr_30, partner Richarda).

4.2 Charakterové vlastnosti

Při analýze rozhovorů jsem ne vždy mohla použít kategorii „model osobního zájmu“, protože nebylo zcela zřejmé, zda informátor/informátorky či jeho partner/partnerka vykonávají konkrétní činnost, protože ji dělají rádi nebo spíše proto, že je to přisuzováno jejich povahovým rysům. Vytvořila jsem tedy novou kategorii, blízkou modelu osobního zájmu, kterou jsem pojmenovala „charakterové vlastnosti“ a která se v některých místech sice překrývá s kategorií osobního zájmu, ale přesto obtojí i sama o sobě.

Povaha partnerů se často projevovala již při **zařizování bytu** (při přestěhování na nové místo) či **při úpravách v bytě** stávajícím (pokud se jeden z páru přistěhoval k druhému). Přestože změny byly prováděny oběma partnery/partnerkami, jeden z páru měl obvykle rozhodující vliv na konkrétní podobu.

T: A měnili jste tady něco?

R: Jo, změnili jsme hodně, protože my jsme bydleli tam a tady nic nebylo vlastně, tak jsme to celý prostě předělali a udělali jsme z toho takovej svůj byteček, takže vlastně v podstatě bydlíme tady a tam vedle dělám masáže.

T: A zařizovali jste to společně?

R: Společně. Ale Kuba je víc takovej. Kuba je víc kreativní na domov. On všechno tak jako zdobí. Milan_36, partner Jakuba

„Ten byt byl úplně prázdněj, takže my jsme společně jeli- v IKEA jsme prostě koupili nějakej nábytek, Petr je na tohle trošku lepší než já, že on má jako lepší vkus, nebo minimálně měl. Že já jsem byl takový tele víc a neměl jsem na tyhle věci tolik názor. Takže on to zařizoval víceméně podle sebe, s tím, že jsme samozřejmě se bavili o různých věcech. Je tam třeba obraz, kterej je můj, kterej jsem tam chtěl.“

Richard_25, partner Petra

Charakterové vlastnosti hrají roli také **při pořádání večírků, placení účtů (zajištění odejití platby apod.) a obecném zařizování a řízení domácích/rodinných věcí**, při kterých je například i potřeba komunikovat s cizími lidmi. Pokud je někdo v této oblasti schopnější a trpělivější (například Klára, Dominika, Richard), ušetří tím čas sobě i svému partnerovi a usnadní tak každodennost jejich života.

„(...) Kdežto Richard je v tomhle zemitej a spíš on je ted' ten, kterej furt kontroluje, jestli všechno jako klapě a funguje, takže pro mě ubyly starosti, když bydlím s Richardem, protože spoustu těch věcí on spontánně převzal na sebe a baví ho to řešit, takže- Ted' když zařizujeme ten dům, (...). Richard je v tomhle taková pečlivka, trpělivej, nechá si to vysvětlit stokrát, pozdraví a je takovej jako lepší na tu komunikaci, já jsem v tomhle takovej jako ranař trošku. Takže on to v podstatě celý převzal na sebe a začal to řešit a v podstatě mi už skoro máme připravenou dokumentaci díky tomu, že Richard se do toho strašně jako zapojil. Takže v tomhle je výhoda našeho společného bydlení, že Richard na sebe převzal funkci jakoby administrátora těch všedních starostí a já jsme jenom takovej ten dělník v tom, že dodám ten dokument, vyřídím támhle, zajdu na tu poštu, tohle zaplatím, že se jako doplňujeme v tomhle dobře no.“ Petr_30, partner Richarda

V domácnosti Lindy a Dominiky je dělba práce ovlivněna i zdravotním problémem Dominiky, která trpí atopickým ekzémem a neměla by teda vykonávat „mokré“ práce.

„ Mytí nádobí. To zase spíš já. Ale to je zase jako, že Domča má atopickéj ekzém, takže by neměla moc si máčet ruce a tak. Takže to dělám

spíš já. Ale zase když nemám čas, tak ona to udělá. To taky není výhradně něčí práce.“ Linda_21, partnerka Dominiky

Povaha se projevuje i obecně v situacích, kdy je třeba jeden partner/partnerka všímavější, například co se týče špíny (Petr), docházejícího spotřebního zboží (Richard, Klára) a podobně. Schopnosti jedinců se zúročí i při technických záležitostech týkajících se domácnosti.

„(...) Ale když jde o to něco smontovat a takovýhle věci, tak to většinou dělám já. Ale to je proto-že zase, s tím mám víc zkušeností. Ne že by Klára nebyla schopná smontovat stolek, to jako vůbec ne. Ona umí líp odměřit, kam se to pověsit a já to líp přibiju.“ Šárka_28, partnerka Kláry

V domácnosti Mirka a Roberta je důsledkem Mirkovy nepořádné povahy fakt, že uklízí především Robert, kterému nepořádek vadí. Mirek to částečně připisuje i časovým možnostem (viz teorie lidského kapitálu) Roberta.

„Ono jde o to, že má víc času, o trochu než já, že bývá doma dřív, tak většinou poklidí nebo tohleto. Ale samozřejmě, když se čeká nějaká návštěva nebo tak, tak se na to pak vrhneme společně. V tom úklidu on tomu dá asi víc než já, protože já jsem nikdy nebyl, že bych musel rozhodně mít všechno narovnaný na hromádkách a uklizený. Já jsem takovej, že tam kde se svléknu, tak tam to leží.“ Mirek_27, partner Roberta

Významným činitelem je pak povaha partnerů také při vzájemné komunikaci ve vztahu a při hádkách, kdy se při vyjednávání a diskuzi povaha výrazně projeví. Charakterové vlastnosti se ukázaly být v některých případech silným nástrojem pro ospravedlňování nerovností. Pokud jeden z páru nechce něco dělat, využívá charakterové vlastnosti druhého jako argument a tvrdí, že to ten druhý umí lépe, povahově se na to více hodí a podobně (částečně například u Richarda a Petra). Nicméně tomu tak není vždy.

4.3 Teorie lidského kapitálu

Teorie lidského kapitálu se v rozhovorech vyskytovala poměrně často ve formě odpovědí typu „ale když nestíhá, tak to udělám“ a „dělá to ten, kdo má víc času“. Časové možnosti partnerů/partnerek měly pak vliv především na to, **kdo chodí**

nakupovat, kdo venčí psa a kdo pere, případně uklízí. Tyto činnosti má častěji na starost ten, který stráví v práci méně hodin a přijde domů dřív.

„Tu venčí víc Petr, protože mně- já jsem takovej otrávenej, já to trošku na něj hraju. Ale... ráno fenku venčí ten, kdo odchází jako poslední, pak jí venčí ten, kdo přijde první domu a večer je to častějč Petr, kdo s ní jde ven.“ Richard_25, partner Petra

„Střídáme se. No většinou jako víc s ní chodím asi já, ale přes víkend zase, když tu nejsem, tak je to plně na Jardovi. Takže asi tak nějak jako stejně oba.“ Daniel_21, partner Jaroslava

Daniel, který pere *„Pračku taky obsluhuju jenom já.“*, uznává svou aktivitu nejen v této činnosti jako spravedlivou. *„Jo, je to spravedlivý, protože Jára chodí do práce, tak já víc obstarám tu domácnost.“* Daniel_21, partner Jaroslava

„A praní v podstatě- dřív jsem pral já, teď spíš pere on, protože je doma dřív a když se tady nudí, tak tam nahází prádlo do pračky a-“ Mirek_27, partner Roberta

Teorie lidského kapitálu se objevovala v domácnostech, kde jeden z partnerů/partnerek tráví v práci výrazněji kratší dobu (Dagmar a Pavla, Jaroslav a Daniel – Dan studuje, Robert a Mirek).

„Ale peru teda většinou taky já. Ale jako- ono je to daný i tím- já si nemyslím úplně, že je to rozdělením rolí, ale že to je tím, že já chodím třeba dřív z práce. Takže prostě dám to prádlo do té pračky a pověsím ho. Jako ona umí taky tu pračku používat.“ Dagmar_34, partnerka Pavly

„T: A když chodíte nakupovat jídlo, tak jdete společně?“

R: Jak kdy. Většinou chodím nakupovat já, ale někdy chodíme spolu, když prostě třeba jedeme autem nebo je velkej nákup, kterej nechci nosit sama, tak jdeme spolu. Ale takový ty normální věci, právě tím, že většinou chodím dřív, jsem doma dřív, tak jdu z práce na nákup, že jo, takže-“ Dagmar_34, partnerka Pavly

Ve vztahu Dominiky a Lindy se i přesto, že Linda pracuje a Dominika má více volného času, tento způsob dělby povinností neprojevil. Tento fakt lze částečně přičítat jejich mládí a pravděpodobně zatím ne tak vyvinutému smyslu pro odpovědnost a sebedisciplínu (necítí potřebu hned po příchodu domů uklidit apod.), ale především skutečnosti, že v jejich vztahu výrazně převládá strategie „my“, ke které se dostanu později. Druhým párem, kde bychom teorii lidského kapitálu hledali marně je dvojice Milana a Jakuba. Zde je absence teorie zapříčiněna jednoznačně tím, že Milan pracuje v domácnosti (jako masér), organizuje si tedy svůj čas sám a jakékoliv domácí práce může vykonávat kdykoliv, stejně jako Jakub, který pracuje brigádně jen několik hodin týdně. V domácnosti Petra a Richarda je časová vytíženost podobná a teorie se projevuje pouze někdy při venčení psa, u Šárky a Kláry (obě učitelky) je tomu také tak, jen s tím rozdílem, že kdo dřív skončí v práci, jde nakoupit potraviny.

I zde je vytvářena nerovnost, pramenící z toho, že množství času je partnery/partnerkami vnímáno rozdílně. Jeden z páru může mít pocit, že má více času na úklid a další domácí práce nebo, že je to naopak jeho partner/partnerka, kdo disponuje větším množstvím času. I teorie lidského kapitálu tak slouží pro ospravedlnění nerovností v množství vykonávaných domácích prací. To může souviset i s financemi, případně charakterem zaměstnání (například Jaroslav a Daniel, Richard a Petr, Dagmar a Pavla). Časové možnosti pak ovlivňují dělbu povinností a vedou také ke specializaci v domácích prací (například ten, kdo má více času vykonává spíše práce každodenní potřeby a časově náročnější, často spojované s femininní sférou, zatímco druhý dělá spíše činnosti nárazové nebo takové, které zaberou méně času, typicky maskulinní). Vzhledem k tomu, že jde o stejnopohlavní páry, ukazuje se, že dělení na maskulinní a femininní zde ztrácí význam.

4.4 Teorie relativních zdrojů

Relativními zdroji je myšleno dosažené vzdělání, příjem, prestiž zaměstnání a věk jedince. Už během provádění rozhovorů bylo zřejmé, že vzdělání neovlivňuje rozdělení rolí v žádné z domácností a během analýzy se mi tato domněnka jednoznačně potvrdila. Na prestiž zaměstnání informátoři a informátorky také nijak neodkazovali a tak jsou jedinými významnými relativními zdroji věk a příjem. Ti mají ovšem na dělbě povinností neopomenutelný podíl.

Přestože jsem otázku na příjem informátorům a informátorkám nepokládala a během rozhovorů jsem se ani nedozvěděla konkrétní čísla, vždy jsem z odpovědí dokázala snadno vyčíst, kdo z dvojice vydělává více. O finanční situaci domácností jsem se, jak je výše zmíněno, zajímala a ukázalo se, že peníze a jejich řešení jsou pro páry důležitým tématem. Při rozdělování domácích prací zdánlivě nehraje výše příjmu významnou roli, ale při zaměření se na placení a na rozhodnutí souvisejícími s penězi, se důsledky rozdílného platu či mzdy ukážou.

Ve všech párech, které se zúčastnily mého výzkumu, lze najít finanční nerovnost mezi partnery/partnerkami. Někdy je rozdíl velký (Dagmar a Pavla, která vydělává podle Dášiných slov třikrát více; Daniel a Jaroslav, kdy Daniel studuje a nepracuje; Jakub a Milan, kdy Milan vydělává velké částky a Jakub pracuje pouze brigádně), někdy menší, ale stále citelný (Richard a Petr; Mirek a Robert – druzí zmínění vydělávají více). Šárka s Klárou pracují obě jako učitelky, lze tedy předpokládat blízkost výše příjmu a Dominika s Lindou dostávají peníze od rodičů (Linda sice navíc pracuje, ale peníze v rámci domácnosti vůbec nerozlišují a teorie relativních zdrojů tak u nich absentuje, stejně jako u Šárky s Klárou).

V párech s nevyrovnaným příjmem dochází k rozdělování nákladů s ohledem na **výši příjmu**. Osoba, která vydělává více, pak platí větší část. O zajištění toho, aby peníze fyzicky odešly se stará buďto osoba s větším příjmem nebo každý z páru obstarává jinou platbu, obvykle tu kterou zajišťuje i finančně. V případě Milana a Jakuba platí sice větší část nákladů Milan, Jakub nicméně zajišťuje praktické záležitosti. Placení účtů obstarávají také Klára a Dominika, které disponují v rámci svých partnerství vhodnějšími charakterovými rysy pro tento úkon.

Zde vzniká nerovnost rozdělením například toho, zda partner/partnerka platí „velké“ věci (hypotéka, nájem) či zajišťuje menší náklady (jídlo, internet).

„(...) Takže jakoby finančně je to rozdělený tak, že ona platí hypotéku a inkaso a já platím jídlo. A pak nějaký věci- jako že se dohadujeme o věcech, že třeba jako si chceme koupit nověj foťák, tak to kupujeme společně.“ Dagmar_34, partnerka Pavly

„Ale jinak- jinak tohleto všechno zatím řeší Jarda. No to jako já platit složenky nemám zatím ani moc z čeho. Já vždycky Jardovi dám na

začátku měsíce peníze a on z toho něco prostě zaplatí.“ Daniel_21, partner Jaroslava

„ Hypotéka je řešená z jeho účtu, v podstatě bytové náklady taky. Protože mně ani na účet nechoděj peníze, kterými bych to mohl platit, protože bych musel vkládat zbytek výplaty na účet. Takže já disponuju tou hotovostí, kterou se platí ty nákupy a volnočasové aktivity a on řeší ty náklady na ten byt. Plus, co já řeším- internet, telefony, něco takovýho. Takže tyhle věci si řeším jakoby sám, ale ty přímý bytové náklady jsou od něj.“ Mirek_27, partner Roberta

V párech se také ukazuje, že ten, který přináší do rodiny větší finanční obnos, má větší rozhodovací pravomoc při nakládání s rodinnými financemi (Rogers, Schlossman 1990). Mimo jiné to platí u Milana a Jakuba nebo Jaroslava a Daniela.

„T: A kdo rozhoduje o tom, za co ty peníze utratíte?

R: No Jarda. Jelikož jsou většinou jeho ty peníze, tak o tom rozhoduje on.

T: A máš jako nějaký slovo?

R: Jo, tak nějaký taky, že třeba se mi nezdá, že bychom měli kupovat tohleto, když to vlastně nepotřebujeme.(...)“ Daniel_21, partner Jaroslava

Vyšší příjem také jedinci umožňuje delegaci činností, o které se nechce starat, na partnera/partnerku. Tato nečinnost je pak také zdrojem moci. Finance jsou tak faktorem, který partnery/partnerky nejvýrazněji diferencuje. Jednak více zdrojů znamená větší moc a jednak je nerovnost nalezena i v případech, kdy partneři/partnerky přispívají do společné kasy. Přestože oba z páru dávají do společného fondu stejný obnos, s ohledem na příjem (kdy jeden vydělává méně) se vlastně jedná o nerovnost (Maříková 2012: 53).

Tak řešili finanční situaci Petr s Richardem. Ti mají společný účet, na který oba posílají stejnou částku, na které se dohodnou a ze kterého pak platí veškeré společné náklady, a pokud si chce někdo koupit například oblečení, zaplatí si ho ze svého, stejně jako třeba účet za svůj telefon. Oba ale potvrzují, že se – díky nedávné svatbě - čím dál tím více přibližují ke společné domácí pokladně.

„Ale je pravda, že to bylo do teďka. A tím, že my jsme se teďka vzali, tak je to dost jiný, protože ta svatba byla dost jako nákladná a taky do toho baráku sypeme peníze, kdo co má. Taky si myslím, že tohleto se časem setře, že prostě budeme mít nějakou jako společnou rozpočet.“

Richard_25, partner Petra

Ale čím dál tím víc se jako to- my se teďka, jak byla ta svatba, tak jsme každou prostě vyčerpali konto na nulu a pak jsme si navzájem dávali peníze, abychom měli jako na běžný provoz. Já směřuju k tomu, že já bych už nerad si počítal, kdo co zaplatil, ale Richard je z účetní rodiny, oni to tam takhle mají. Oni mají obálky na to, kolik se dá na jídlo, kolik se dá na hračky pro děti a kolik na tohle. Je to trochu přehnaná verze, ale já to z toho Říši trochu smývám, že si stejně myslím, že je to jedno, stejně to musíme všechno zaplatit, tak jako tak, a stejně toho partnera nenecháte na holičkách, když nebude mít peníze. Teďkon si myslím, že to stíráme už... Čím dál tím víc pronikáme do společné pokladny. Petr_30, partner Richarda

Věk jako relativní zdroj mocenské převahy se projevil výrazněji ve třech párech, zdá se nicméně, že se projevil spíše ve vztahu samotném než při rozdělování povinností v domácnosti. V páru Petra a Richarda vnímá věkový rozdíl (5 let) v některých situacích Petr, který se při otázce týkající se dominance ve vztahu vyjádřil mimo jiné i k věku Richarda a jeho povaze takto:

„(...) On vzhledem k svému věku, tak si myslím, že má občas takový jakoby... víc spontánní než promyšlený reakce a- (...) On občas to přehání, že by měl tendenci mi- se na mě mravokárně podívat, když si kupuju druhý hodinky za rok. (...) A on stejně za týden dozná, že to byla blbost a jde si stejně sám koupit kalhoty za tři tisíce. To je přesně ta věková ta- že já vím, že si to můžu dovolit, tak to udělám a přijde mi jako jakákoliv reakce na to zbytečná. On tu reakci udělá, udělá trochu okolo toho malinko dusno a pak vlastně zpětně uzná, že to bylo jedno. (smích)“

Petr_30, partner Richarda

V párech Jaroslava a Daniela (věkový rozdíl 11 let) a Milana a Jakuba (věkový rozdíl 16 let) je věkový rozdíl reflektován již oběma partnery. V těchto vztazích také starší z partnerů takzvaně „udělal první krok“ a navrhl společné bydlení.

„No já myslím, že to- možná jsem někdy víc, ale spíš jenom v nějakých určitých základních věcech. Protože máme trošku celkem věkovej rozdíl. Tak v některých věcech, spíš jako existenčních, jsem takovej ráznější, ale jinak ne, protože fakt jsme individuality oba, takže to ani nemá smysl nějaká dominance.“ Milan_36, partner Jakuba

„Tak pro mě osobně nejtěžší okamžik je- protože mezi námi je věkový rozdíl, skoro 16 let a někdy je pro mě těžký, protože ten člověk už je dál a hlavně osobnostně, nebo jak to mám říct, je dál a pro mě jsou některý věci úplně nový a občas prostě cítím, kolik ještě věci se musím naučit. (...)“ Jakub_21, partner Milana

Na rozdíl od Jakuba popisuje Daniel svojí pozici mladšího s odstupem, se samozřejmostí a nevnímá ji problematicky.

„T: A jak bys popsal váš vztah? Přijde ti, že je někdo z vás dominantnější?“

R: No jako Jára je rozhodně dominantnější, že jo. Já jsem tady jako v tý domácnosti, on chodí do tý práce. Což já taky budu jednou, ale musím k tomu nejdřív dostudovat. Takže dominantnější je rozhodně Jára.

T: A myslíš, že je to jen tím, že chodí do práce?“

R: Ne, je to tím, že je i starší. Věkem to je taky. A prostě má takovou tu přirozenou autoritu, což já třeba moc nemám. Co si budeme povídat. (smích)“ Daniel_21, partner Jaroslava

Jeho partner pak přiznává, že počáteční obavy jsou po několika letech vztahu již dávno pryč.

„Na začátku jsem se bál našeho věkového rozdílu, ne že bych s tím měl problém, já měl vždy mladší partnery, ale tady to už bylo 11 let, ale bylo to jen chvilkové zaváhání.“ Jaroslav_32, partner Daniela

Je zřejmé, že věk a finance hrají ve vztahu významnou roli. Zatímco vliv věku (případně věkového rozdílu) bývá jedinci vnímán a uvědomován, nerovnosti pramenící z rozdílných příjmů nejsou partnery vědomě tolik pocíťovány.

4.5 Okolnosti

Mezi kódovací kategorie jsem zahrнула také model, který jsem souhrnně nazvala *okolnosti*. Pod něj spadají situace, kdy jeden či druhý z páru vykonává určitou činnost jako přidruženou aktivitu související s jinou prací (například nákupy jídla s vařením) nebo protože činnost souvisí s věcmi v jeho vlastnictví (auto, pes). Případně je úkol vykonáván konkrétní osobou kvůli vnějším vlivům. Model zahrnuje také situace, kdy jsou práce vykonávány v případě nutnosti, podle potřeby, spíše mimochodem (např. vynášení odpadků).

Model okolností lze najít u **nákupů jídla**. U Mirka a Roberta je rozdělení zapříčiněno tím, že Mirek má obchod „po cestě“, u Jaroslava a Daniela zase tím, že Jarda jezdí autem. Richard a Šárka chodí nakupovat, protože vaří a nakupují si tak potraviny, které budou potřebovat. Zároveň však Šárčina partnerka Klára nakupuje denně, po cestě z práce, potraviny, které ví, že se vždy použijí, jako je pečivo, mléko, nebo ovoce a spotřební věci.

„Nákupy dělám sám. Vyloženě sám, já dělám. Vzhledem k tomu, že se každý den zastavuju v obchodě, když jdu do práce pro svačinu, tak prostě takový ty běžný věci, který tě třeba zaujmou především kvůli tomu, že jsou v nějaký akci nebo to, tak prostě kupuju nějak průběžně. Jinak on vlastně nekupuje potraviny žádný. To všechno dělám já. Protože prostě do toho obchodu jezdím. Jo, takže- on do něj nejezdí, tak prostě nenakupuje.“ Mirek_27, partner Roberta

„No občas něco nakoupim já, ale on jako jezdí autem, tak je to pro něj-“ Daniel_21, partner Jaroslava

Model je využíván i při **vynášení odpadků** (mimo jiné Linda a Dominika, Klára a Šárka).

„Ne, tak, kdo to vidí, tak to vynes. Není to tak, že bychom se třeba domlouvali, tohle je tvoje, ty sis nevynes koš.“ Richard_25, partner Petra

Do kategorie okolností lze zařadit i situaci, kdy Milan **pere** „rodinné“ prádlo spolu s prádlem, které využívá při své práci maséra. Činnost tak automaticky spadá do jeho kompetencí.

„Praní? No, tak to většinou pere zatím Milan. Tak Milan vlastně dělá masáže, takže tady ta pračka jede nepřetržitě, ta se pořád pere, ty prostěradla, ručníky a tohleto. Takže prostě, je v tom, takže když prostě vytáhá věci z koše- pere on většinou.“ Jakub_21, partner Milana

U Šárky a Kláry praní obstarávají obě, podle potřeby. *„Pereme podle toho, kdo je blíž. Nebo co si kdo potřebuje vyprat.“* Šárka_28, partnerka Kláry.

Klára se k praní vyjádřila jednoduše *„Pereme obě.“*, otázka je, jestli to vnímá stejně svobodomylně jako Šárka.

Okolnostmi je také situace, kdy se někdo stará o věci, které mu patří, což se očekává nebo je přímo z vnější vyžadováno. Tak je tomu například u **auta**, které papírově patří jednomu z dvojice. Z tohoto důvodu se o auto stará Petr, Jaroslav nebo Pavla (s pomocí otce).

„Když se rozbije, tak se o to starám já, protože to auto je psaný na mě, takže proto.“ Richard_25, partner Petra

Petr nicméně doplňuje, že zatímco praktické vyřizování je na Richardovi, údržba automobilu je spíše jeho úkolem.

„Vzhledem k tomu, že je napsaný na Richarda- tak staráme se oba, takovou tu průběžnou údržbu se snažím zastat já, jako třeba jet s ním do myčky, vyluxovat koberečky, tadyty drobnosti. Ale co se týče autoservisu, tak to si Richard vyřizuje sám, protože je majitel toho auta. (...).“
Petr_30, partner Richarda

Zvláštním případem je i starost o fenku, která žije v domácnosti s Petrem a Richardem. Ta je z předchozího Petrova vztahu a tak se Petr stará víc, *„Víc se starám o psa, víc ho strhám, víc ho venčím, víc s ním chodím k veterináři a tak dále.“*, zatímco Richard se od péče trochu distancuje (viz také podkapitola Teorie lidského kapitálu).

„(...) Nerad venčím psa v noci, ale někdy to musím dělat, tak prostě je to fér vůči tomu psovi. (...)“ Richard_25, partner Petra

Model se ukazuje jako celkem egalitární, je nicméně potřeba vzít v úvahu skutečnost, že jeden z páru může mít například méně času, a tak – i přesto, že je činnost podle partnerů/partnerek vykonávána oběma v závislosti na situaci – je možné, že jeden z páru nakonec stejně dělá něco častěji než druhý nebo dokonce pořád.

4.6 Strategie vyjednávání

Strategie vyjednávání zastupuje výslovné rozdělování domácích prací, kdy se páry domlouvají, kdo co bude dělat. Podle mé analýzy probíhá vyjednávání v párech především při volbě dovolené, nebo pokud mají partneři/partnerky rozdílné názory. Domlouvání proběhlo u většiny párů i při řešení platebních záležitostí (kdo bude platit co). Na tom, kdo bude vykonávat, jaké domácí práce se páry podle vlastních slov nedomlouvaly. Dvojice spíše deklarují, že „to tak nějak vyplynulo“. Výjimku tvoří Šárka s Klárou, které se dohodly například na tom, kdo bude luxovat a kdo vytírat (viz podkapitola Model osobního zájmu) a Milan s Jakubem, kteří si po počátečním zmatku rozdělili prostory, o které se bude každý starat.

„R: Ono to nějak vzniklo samo, my jsme se nijak nedomlouvali. Ale pak jak jsem viděl, jak to tady frčí, tak jsme si jako řekli. Jo a nebylo to, že jsme přišli „a ty budeš dělat tohle a ty tohle“.

T: Ne, první den po nastěhování.

R: To jsme ani neřešili. Jsme oba takoví docela svobodomyšlný. Pak jsme zjistili, že máme trošku chaos, tak jsme si řekli, že by bylo dobrý nějak se v tom urovnat. Tak jsme si to takhle trošku podělili. “Milan_36, partner Jakuba

Jakub počáteční chaos vynechává a interpretuje počátky a domlouvání takto:

„T: A jak to máte takhle rozdělený, tak to jste si nějak domlouvali?

R: Na tom jsme se domluvili no. Na tom jsme se domluvili, že o tohle se budu starat já.

T: A proč jako zrovna ty se staráš o tuhle místnost? Jako, jestli tě to víc baví nebo proč.

R: Jo, jde o to uklízení. To jsem si nějak vybral. Já totiž nerad myju koupelny a tady mi to vyhovovalo nejvíc. Protože jsem nějak uklízel, nějak jsem to tady jednou uklidil a řekl jsem si „aha, tak já budu uklízet tuhle tu část a ten zbytek nechám na Milanovi“. Svým způsobem jsem si to vybral já no.“ Jakub_21, partner Milana

Strategie vyjednávání je poněkud překvapivě v rámci vztahů nepřítomna. Páry se hromadně přiklánějí k tomu, že dělba domácích prací probíhala spíše automaticky, že vyplynula ze situace, z prvních měsíců soužití. K vyjednávání docházelo spíše při specializaci domácích prací, eventuálně se k domlouvání přistoupilo v případě, že nefungovalo samočinné rozdělení.

4.7 Strategie egalitární

Strategie egalitární odkazuje k dělbě práce rovnostářsky, tak aby oba partneři/partnerky vykonávali činnost přibližně stejně často a ve stejné míře. Tato strategie, vyžadující rovnocennost, se projevila ve společném **placení**, či střídání se v něm.

„Když jdeme na večeri, tak se střídáme v placení, jednou platí Richard, jednou já, nebo to platíme ze společný karty.“ Petr_30, partner Richarda

Podle Richarda je u nich doma rovnostářsky rozdělené i **luxování**. *„V nějakým jako luxování se občas jakoby vystřídáme.“*, Petr krátce a s jistotou naopak poznamenává *„Já luxuju.“*

Luxování mají rovnoměrně rozdělené i Dan s Jaroslavem. A stejně tak i **mytí nádobí**, respektive jeho naskládání do myčky.

„R: (...) Pak teda jako luxování třeba máme napůl.“

T: Jako, že se střídáte?

R: Hm. Naházet nádobí do myčky to taky.“ Daniel_21, partner Jaroslava

Jaroslav to tak jasně egalitářsky nepojímá, dalo by se říci, že se jedná spíše o strategii *my* (viz dále). „*To děláme asi oba, ale za pomoci myčky.*“ Jaroslav_32, partner Daniela

Milan s Jakubem praktikují egalitářskou strategii při **nákupch**. Z Jakubovy strany to nicméně není tak jednoznačné.

„Tak nákupy třeba máme vyvážený. Jednou jde on, jednou jdu já.“

Milan_36, partner Jakuba

„ Často to děláme tak, že většinou jdeme sami, protože každý máme úplně jako- každý chceme něco jiného. Nebo když jsme zrovna venku a zrovna jdeme kolem obchodu a řekneme si, že jdeme nakoupit, tak jdeme nakoupit spolu. Ale většinou to bývá třeba tak, že Milan jde nakoupit ovoce a říká „chceš něco?“. „Jo, jo, chci.“ Nebo zase příště řeknu, že jdu nakoupit já, jestli něco chce. Takhle to u nás chodí.“ Jakub_21, partner Milana

Nepřítomnost egalitářské strategie při rozdělování rolí ovšem neznamená, že dělba není rovnoměrná. Minimálně informátoři a informatorky ji tak často vnímají, případně tak interpretují strategii *my*, která není tak jednoznačně vymezená, ale větší rovnocennost a spravedlnost je od ní jaksí očekávána ze strany informátorů a informaterek. Strategie egalitární sice není příliš využívána, ale pokud je a oběma partnery/partnerkami je interpretována stejně, jedná se o jedno z nejrovnoměrnějších rozdělení.

4.8 My

Asi nejpodstatnější mnou navržená kategorie je pojmenována jednoduše *my*. Odkazuje na situace, kdy se partneři/partnerky v provádění úkolů nepravidelně střídají nebo je dělají společně. Nelze tak na tyto činnosti vztáhnout jiné strategie/modely. Kategorie *my* prostupuje všechny vztahy a prakticky se do určité míry dotýká všech domácích prací.

Richard nakupuje jídlo většinou sám, ale na **větší nákupy** chodí společně s partnerem. Stejně jako Klára se Šárkou a Dagmar s Pavlou.

„Ale pak jsou věci- na nějaký nákup chodíme společně. Třeba do Marks & Spencer chodíme společně nakupovat jídlo. Nebo když je větší nákup, tak jdeme jako to-„ Richard_25, partner Petra

„Ale takové ty větší nákupy, když si řekneme, potřebujeme teď kon udělat nějaký zásoby, tak jdeme spolu. Ale vzhledem k tomu, že my vaříme hodně jakoby z čerstvých potravin, nenakupujeme moc jako žádný instantní věci, co by se někde skladovalo, tak v devadesáti procentech to jídlo kupuje Ríša.“ Petr_30, partner Richarda

Milan a Jakub mají většinu domácích prací rozdělenou, na **vynášení odpadků** se ale podílí oba.

„Jo, tohleto. No, jak kdo. Řekl bych, že oba dva na to zapomináme, ale vždycky se někdo přinutí. Ono to pak leží v chodbě, takže vždycky když jde někdo ven, tak to akorát vynese.“ Jakub_21, partner Milana

Milanova výpověď se zde poněkud odlišuje, vykonávání této činnosti vnímá problematičtěji: *„No hele, oba. Kuba je teda línější. Tak víc jsem to dělal já, ale to jsem utnul. Takže jsem to vyvážil a trochu mu to ukázal, takže teď to děláme současně. Já se snažím celkově v těch věcech, abychom byli vyrovnaný, aby tam prostě nebylo, že jeden toho má víc a tak.“* Milan_36, partner Jakuba

Jak jsem výše zmiňovala, strategií *my* se řídí především Linda s Dominikou. Ty se střídají, popřípadě dělají společně, téměř všechno. Společně či „na střídačku“ **nakupují, uklízí, starají se o psa, perou.**

„T: Co nákupy, hlavně jídla.“

R: Tak to děláme hodně spolu.“

T: A máte třeba nějaké- jakože jdete vždycky ve čtvrtek odpoledne.“

R: To ne, to ne. Tak většinou na začátku týdne. A potom couráme dokupovat nějaký věci pořád. A že to je třeba tak, že jedeme ze školy, tak rovnou jdeme nakoupit, nebo vezmeme Žofí a jdeme nakoupit. No. Je to většinou tak jako společný.“ Linda_21, partnerka Dominiky

O domácího mazlíčka se kromě Lindy s Dominikou, starají společně i Richard a Petr (více – okolnosti), Jaroslav s Danielem (více – teorie lidského kapitálu) a Šárka s Klárou, které nemají psa, ale kočku.

„T: Třeba kdo venčí Žofi?”

R: To se střídáme no.“ Dominika_21, partnerka Lindy

„Žofi, to taky. To je spíš tak, že já jsem třeba v práci, dopoledne, tak se o ní jako Domča stará. A pak když přijdu, tak to někdy беру zas tak, že ona se o ni starala celý dopoledne, tak teď zase jako bych měla já. Nebo když jsem s ní celý víkend sama, tak pak mám jako pocit, že „a Dominiko, teď budeš ty prostě venčit dva dny a já nikam nepůjdu!“.(smích) Ale taky se to tak jako střídá.“ Linda_21, partnerka Dominiky

„T: A o kočku se stará kdo?”

R: Taky obě. Krmíme jí obě, kdo má zrovna náladu, čas. (...) Má tam celý den granule, takže kdo zrovna vidí, že dochází, tak je tam dá. A večer dostává konzervu, o kterou si sama kolem šestý vždycky řekne. Ona přijde a mňoukne. Záchod jí taky myjeme obě. (...)“ Klára_24, partnerka Šárky

Společně se pak páry věnují především **úklidu**, někdy – jak lze vidět výše – dochází v rámci úklidu na základě různých strategií ke specializaci. Některé páry však preferují společný/střídavý úklid jako takový.

„T: Co uklízení? Prach utírat, luxovat, vytírat?”

R: To se taky tak jako střídá. U nás se ty práce tak jako střídaj.

T: Kdo má čas třeba.

R: Kdo má čas no. Kdo jako- nebo komu se chce. Nebo kdo už to nemůže vydržet, když je tam strašnej bordel v tom bytě, tak-

T: (...) A děláte to třeba někdy společně?”

R: Jo, někdy jo. Tak to si vezmeme třeba jako spíš, že je to taková relaxace, že nemusíme dělat věci do školy. Tak si řeknem, „tak, a už tady je fakt bordel, tak v pátek večer uklidíme“, a jdeme a uklidíme. Třeba teď si říkám, že tam je hodně velké bordel.“ Linda_21, partnerka Dominiky

„My to nemáme vůbec rozdělený. To je to podle toho, jak se každá-jak se která cejtí. Někdy neuklízíme vůbec, ani jedna, což je blbý, protože taky máme ještě třetí spolubydlící-. Ale jakoby, když to neudělá jedna, udělá to druhá. Asi tak. A někdy je jedna nas***á, že ta druhá nic nedělá strašně dlouho, ale nemáme to rozdělený no. Já mám jako atopický ekzém, takže spíš nic- spíš nic ne-, ne, máme rukavice. Takže jako jo.“ Dominika_21, partnerka Lindy

„Takže já většinou jako uklízím po tom bytě, ale takovej ten povrchový úklid, že Jára spíš takový ty, že uklidí prach támhle za televizi, já nevím, že čistí záchod a takovýhle věci, což mě jako moc nebaví.“ Daniel_21, partner Jaroslava

Dohromady páry třeba organizují večírky, nebo, jak již bylo řečeno, se oba podílí na placení. Společně pak partneři/partnerky občas vykonávají i činnosti, které má obvykle na starost jeden z nich nebo jsou podmíněny jinou strategií. Tato fluidnost souvisí s vzájemnou pomocí a podporou v partnerství a s nepevně stanovým rozdělením rolí, na které informátoři a informátorky nejednou upozorňovali.

Pomocí této strategie se informátoři a informátorky také prezentují jako partneři a partnerky a ve svých výrocih vytvářejí společnou identitu. Skrze společné činnosti je konstruována identita páru. Pro informátory a informátorky představuje společné vykonávání domácích prací potvrzení sdílených hodnot vztahu jako je vzájemná tolerance, pomoc a respekt.

Model *my* lze opět pojímat jako narativní strategii, pomocí které informátoři a informátorky mohou zakrývat svůj menší podíl na výkonu některé domácí práce. Strategie je velmi rovnostářská, ale stejně jako u kategorie egalitární, je potřeba, aby ji potvrzovali oba partneři/partnerky.

4.9 Delegace

Další ze strategií přejatých z literatury je delegování, kdy je starost o domácnost nebo určité úkony převedena na třetí osobu, nejčastěji hospodyně. Ze sedmi párů, se kterými jsem vedla rozhovor, si výpomoc najímali pouze Petr a Richard. Měli k tomu prosté a pochopitelné důvody – oba neradi uklízějí, vzhledem k jejich finanční situaci si ji navíc mohli bez potíží dovolit.

„Na uklízení máme paní uklízečku, která k nám chodí jednou za 14 dní. A uklízí záchod a koupelnu a utírá prach a vysává a tyhlety věci. A dělá to proto, že my to nemáme rádi, nás to nebaví. A je pro nás výhodnější to té paní zaplatit, za to, že to udělá, než abychom se tomu věnovali sami a taky nás- to prostě nemáme rádi, takže to neděláme.“

Richard_25, partner Petra

Strategie delegování se pak objevila ještě u Pavly a Dagmar, kdy jim s technickými záležitostmi kolem auta pomáhá otec Pavly, od kterého Pavla auto dostala.

Strategie delegace je využívána, pokud oba partneři něco nebaví. V provedených rozhovorech téměř zcela absentuje, ale předpokládám, že mnohé páry by delegaci některých činností také uvítaly, ale jsou omezovány finančními prostředky.

4.10 Strategie nedělání

O strategii nedělání jsem své kódované kategorie doplnila, protože při kódování odpovědí na otázku ohledně **žehlení** žádná z navržených strategií nebyla vhodná. Informátoři a informátorky totiž hromadně (s výjimkou páru Richarda a Petra – viz výše) tvrdili, že nežehlí, maximálně košile. Prádlo většinou vyvěšují nebo dávají do sušičky, aby se žehlit nemuselo.

„No, to žehlení bych úplně nějak vynechala (smích). Se vždycky nakupí jako hromada – tohle by se mělo vyžehlit – ale nikdy se to nevyžehlí.“ Linda_21, partnerka Dominiky

„Nežehlíme. Jak máme tu sušárnu, tak to tam jenom natáhneš- to vyndáš a to natáhneš a ono se to srovná. To je super. Protože žehlení nenávidíme oba dva. (později v rozhovoru) Jo, nesnáším žehlení. Jako Jára si žehlí košile, protože ty se nesmí žehlit. Ale ty si žehlí Jarda sám a

já si většinou vyžehlím akorát tady ty manžety a límeček a na zbytek se vy***, protože stejně to nikdo nevidí.“ Daniel_21, partner Jaroslava

„Žehlení... nežehlíme. Žehličku sice tam máme, ale nažehlovali jsme s ní možná nějakou hranu na polici, ale jinak žehličku vůbec nepoužíváme.“ Mirek_27, partner Roberta

V domácnosti Milana a Jakuba je strategie nedělání aplikována i na vaření. Dvojice se stravuje frutariánským způsobem a proto jídlo upravuje maximálně krájením a podobně, nikoliv tepelnou úpravou.

„My nevaříme no. My jíme jenom ovoce. Takže jídla si připravujeme tak jako různě... My vlastně jídlo nepřipravujeme. My akorát koupíme ovoce, sníme ho, to je asi tak všechno.“ Jakub_21, partner Milana

Strategie nedělání byla v mnou zkoumaných domácnostech využívána především při žehlení prádla. To ve většině případů nebavilo ani jednoho z partnerů/partnerek a tak bylo přistoupeno k neaktivitě. Strategie nedělání je tak pro páry „pohodlnější“, nicméně může také znamenat snížení standardů domácnosti.

4.11 Genderový rozměr

Poslední kategorií, kterou jsem při kódování využila, byla genderová dimenze. Genderový rozměr se při dělbě práce rozdělování rolí sice příliš silně neprojevil, zcela nepřítomen, ale také není. Několik informátorů/informátorek vnímalo svou pozici „žensky“, jako tu, kdy jsou více v domácnosti a starají se o ni, zatímco druhý (více) pracuje.

„T: Ty chodíš teda do práce a studuješ?

R: Já teď právě nechodím do práce. Takže to je takový to, že jsem taková ta, co je doma. (...)“ Dominika_21, partnerka Lindy

V případě Dagmar a Pavly a Jaroslava a Daniela byl genderový rozměr asi nejvýraznější. Pavla vydělává více a má méně času a tak se o domácnost stará spíše Dagmar. Stejně tak Jaroslav je ten, kdo vydělává a zajišťuje finanční stabilitu a o domácnost se tak stará mladší Daniel.

„T: A přijde ti to spravedlivý, jak to máte rozdělený?”

R: Jo, je to spravedlivý, protože Jára chodí do práce, tak já víc obstarám tu domácnost.“ Daniel_21, partner Jaroslava

Některé páry se proti genderovému rozdělení vymezovaly, ale tím vlastně potvrzovaly, že jsou genderové role od homosexuálních párů očekávány.

„No takhle. My to nemáme rozdělený na muže a ženu, jak to často bývá rozdělený. My jsme totiž nedávno o tom mluvili, a tady to takhle vůbec nemáme.“ Jakub_21, partner Milana

Občas se ve výpovědích objevila zmínka související s tradičním genderovým chováním. Nejvýrazněji je to vidět v rozhovorech Petra a Richarda.

„Takže, že bychom se potom jako hodně omlouvali a to- jako jo, samozřejmě se stane, že potom koupíte kytku a řeknete „tohle jsem nezvládnul“.“ Petr_30, partner Richarda

„Ale jinak si myslím, že to- i co se týče vaření, nebo když k nám přijde návštěva- má přijít návštěva, tak já uklízím byt, prostírám, luxuju, utírám prach, prostě připravím celej prostor, připravím nějakou jako zábavu a Richard vaří. Takže jako není to tak, že já bych seděl v křesle s programem televizním a Richard by lital, to ne.“ Petr_30, partner Richarda

„(...) Já si budu brát Petrovo příjmení za chvíli, až se přestěhujeme. (...)“ Richard_25, partner Petra

Genderový rozměr je v homosexuálních párech při dělbě prací v podstatě nepřítomen, ačkoliv tradiční genderová dělba je informátory/informátorkami ve výpovědích částečně reflektována.

5. Interpretace

Z analýzy, ve které jsem hledala strategie a modely na základě kterých dochází v homosexuálních domácnostech ke konstrukci rolí a dělbě práce, vyplývá, že homosexuální páry používají podobné strategie pro ospravedlňování rozdělení domácích prací jako heterosexuální páry. Výrazným rozdílem je pak především slabší genderový rozměr, který se v homosexuálním páru vyskytuje jen zřídka, zatímco v heterosexuálních domácnostech je prvotním rozlišovacím mechanismem, který je spíše doplňován dalšími strategiemi. Slábnoucí genderové rozdělení ale neznamena absolutní rovnost v homosexuálních párech. Zkoumaní partneři v různé míře využívají různé strategie, jak si role a činnosti rozdělovat a jak nerovnosti ospravedlňovat. Mimo doposud v literatuře popsané strategie jsem ve své bakalářské práci rozšířila strategie i o několik dalších, k jejichž pojmenování došlo při analýze mých čtrnácti polostrukturovaných rozhovorů.

Při praktikování strategie modelu osobního zájmu docházelo k rozmělnování genderu, ale i tak se zde projevila nerovnost. Informátoři a informátorky používali model osobního zájmu k ospravedlnění své vlastní nečinnosti. V rámci teorie lidského kapitálu došlo k potvrzení zahraničních zjištění – ten, z partnerů/partnerek, který tráví méně času v práci, vykonává větší množství domácích prací (Carrington 1999). Časové možnosti partnerů a jejich vnímání také vedou k určitým nerovnostem. Má zjištění korespondují i se závěry výzkumů teorie relativních zdrojů. Věk a výše příjmu vedou k mocenské nerovnosti při vyjednávání o dělbě domácích prací (Chaloupková 2005). Strategie delegace se v mém výzkumu vyskytla minimálně.

Jak již bylo řečeno, genderový rozměr při rozdělování rolí v podstatě zcela chybí. Genderové rozdělení mizí, gender homosexuálními dvojicemi v oblasti vedení domácnosti „není dělán“, případně je dělán méně. Mizí tak i genderové nerovnosti mezi partnery/partnerkami, ale neznamena to, že by zde nebyly nerovnosti jiné. Ty sice nejsou tak výrazné jako ty genderové, v páru však sehrávají neméně důležitou roli. Nerovnosti u homosexuálních párů pramení například z věku, z příjmu nebo z rozdílných časových možností či ze strategií, kterými je ospravedlňována náplň a množství vykonaných domácích prací, zejména narativně.

Závěr

Cílem mé práce bylo zodpovědět otázku, jak jsou konstruovány partnerské role v homosexuálních domácnostech. Zajímalo mě, do jaké míry hraje roli genderové rozdělení a podle čeho jsou role rozděleny, pokud ji nehraje. Zatímco genderové rozdělení u homosexuálních párů téměř zcela chybí, jsou jejich role děleny na základě jiných strategií (ne nepodobných těm využívaným heterosexuály), souvisejících například s věkem, příjmem nebo charakterovými vlastnostmi, což potvrzuje zahraniční výzkumy a dosavadní vědění. Ve své bakalářské práci jsem odhalila několik strategií, které existující zjištění doplňují. Nalezené strategie pak stejně jako genderové rozdělení vedou k určitým nerovnostem, ačkoliv ne tak výrazným a často i neuvědomovaným.

Na základě čtrnácti polostrukturovaných rozhovorů s partnery ze sedmi homosexuálních párů se mi podařilo postihnout strategie a modely, na jejichž základě jsou děleny domácí práce a role ve vztahu. Současně se ukázalo, že skrze společné činnosti a jejich vykonávání je partnery/partnerkami vytvářena společná identita páru.

Výsledky mé práce se mohou stát mimo jiné i hodnotným příspěvkem do diskuze o adopci dětí homosexuálními páry, jelikož ukazují, že vedení stejnopohlavní domácnosti v určitých ohledech poskytuje egalitárnější prostředí, než domácnosti tradiční. Otázkou je, zda kritika homosexuálních adopcí není směřována právě k tomu, že v těchto párech dochází k rozvolňování genderu. Konstrukce tradičních rolí může pro širší sociální okolí znamenat jistoty, které homosexuální domácnosti zpochybňují.

Zároveň se zde nabízí další zkoumání tohoto tématu, která by rozšířila nejen má zjištění, ale i dosavadní zjištění z výzkumů provedených v České republice či zahraničí. Další výzkumy by se mohly detailně zabývat dělbou prací v homosexuálních domácnostech s dětmi, popřípadě změnám v dělbě práce při narození/adopci prvního dítěte. Rozdělení rolí a (ne)přítomnost genderové dimenze v párech by mohlo být doplněno i o vliv genderové socializace. Přínosné by mohlo být i doplnění polostrukturovaných rozhovorů o zúčastněné pozorování, prováděné v homosexuálních domácnostech, během kterého by se mimo jiné ověřily či vyvrátily výpovědi informátorů a informátorek.

Seznam použité literatury

BALSAM, Kimberly F., Theodore P. BEAUCHAINE, Esther D. ROTHBLUM a Sondra E. SOLOMON. Three-year follow-up of same-sex couples who had civil unions in Vermont, same-sex couples not in civil unions, and heterosexual married couples. *Developmental Psychology*. 2008, vol. 44, issue 1, s. 102-116. DOI: 10.1037/0012-1649.44.1.102. Dostupné z: <http://doi.apa.org/getdoi.cfm?doi=10.1037/0012-1649.44.1.102>

BIERZOVÁ, Jana. 2006. „Rozdělení domácích prací v rodinách s dětmi.” *Gender, rovné příležitosti, výzkum* 7 (1): 19 – 26.

BRINES, Julie. The Exchange Value of Housework. *Rationality and Society*. 1993-07-01, vol. 5, issue 3, s. 302-340. DOI: 10.1177/1043463193005003003. Dostupné z: <http://rss.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/1043463193005003003>

BRINES, Julie. 1994. „Economic Dependency, Gender, and the Division of Labor at Home.“ *American Journal of Sociology*, Vol. 100, No. 3: 652–688.

CARRINGTON, Christopher. (1999): *No place like home: Relationships and family life among lesbians and gay men*. Chicago/London: The University of Chicago Press

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Registrované partnerství je častější u mužů. *Český statistický úřad* [online]. 7. 10. 2013, [cit. 2014-05-10]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/c/0800492B9C>

DEUTSCH, Francine M. Undoing Gender. *Gender*. 2007-02-01, vol. 21, issue 1, s. 106-127. DOI: 10.1177/0891243206293577. Dostupné z: <http://gas.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/0891243206293577>

GIDDENS, Anthony a Philip W SUTTON. *Sociologie*. Vyd. 1., akt. a rev. Praha: Argo, 2013, 1049 s.

GIDDINGS, Lisa. But... Who Mows the Lawn?: The Division of Labor in Same-Sex Households. *Women, Family, and Work*. Malden, MA, USA: Blackwell Publishing Ltd, 2003-01-01. DOI: 10.1002/9780470755648.ch6. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1002/9780470755648.ch6>

GOLDBERG, Abbie E. *Lesbian and gay parents and their children: research on the family life cycle*. 1st ed. Washington, DC: American Psychological Association, c2010, v, 233 p. Contemporary perspectives on lesbian, gay, and bisexual psychology. ISBN 14-338-0536-7.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

CHALOUPKOVÁ, Jana. 2005. „Faktory ovlivňující dělbu domácí práce v českých domácnostech a hodnocení její spravedlnosti.“ *Sociologický časopis 41 (1): 57 – 77*.

ISHII-KUNTZ, Masako a Scott COLTRANE. Predicting the Sharing of Household Labor: Are Parenting and Housework Distinct?. *Sociological Perspectives*. 1992, vol. 35, no. 4, s. 629-647. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1389302>

KURDEK, Lawrence A. Are Gay and Lesbian cohabiting couples really different from heterosexual married couples?. *Journal of Marriage and Family*. 2004, vol. 66, issue 4, s. 880-900. DOI: 10.1111/j.0022-2445.2004.00060.x. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.0022-2445.2004.00060.x>

KURDEK, Lawrence. Allocation of Household Labor by Partners in Gay and Lesbian Couples. *Journal of Family Issues*. 2007, vol. 28, no. 1, pp. 132 – 148.

MAJOR, Brenda. (1993). Gender, entitlement, and the distribution of family labor. *Journal of Social Issues, 49*, 141-159.

MAŘÍKOVÁ, Hana, Alena KŘÍŽKOVÁ a Marta VOHLÍDALOVÁ. *Živitelé a živitelky: reflexe (a) praxe*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, 303 s. Gender sondy, sv. 9. ISBN 978-807-3302-061.

NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. (2005): Lesbické rodiny: Mezi stereotypem a autenticitou. *Biograf (38): 38 odst.* Dostupné na adrese <http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=v3802>

NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. *Matky kuráže: lesbické rodiny v pozdně moderní společnosti*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011, 119 s. ISBN 978-80-7419-041-4.

NICO, Magda and Elizabeth RODRIGUES (2009) "What's sex got to do with it? Organization of the household labour in homosexual couples" no RN13 Sociology of Families and Intimate Lives, ESA Conference, Lisboa, 2009

OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 176 s. ISBN 80-7178-403-6.

PATTERSON, Charlotte J. Family Relationships of Lesbians and Gay Men. *Journal of Marriage and Family*. 2000, vol. 62, issue 4, s. 1052-1069. DOI: 10.1111/j.1741-3737.2000.01052.x. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1741-3737.2000.01052.x>

PATTERSON, Charlotte J., Erin L. SUTFIN a Megan FULCHER. Division of Labor Among Lesbian and Heterosexual Parenting Couples: Correlates of Specialized Versus Shared Patterns. *Journal of Adult Development*. 2004, vol. 11, issue 3, s. 179-189. DOI: 10.1023/B:JADE.0000035626.90331.47.

PEPLAU, Letitia. A. Lesbian and Gay Relationships In John C. Gonsiorek and James D. Weinrich (Eds.) (1991) *Homosexuality: Research Implications for Public Policy*. Newbury Park, CA:Sage Publications.

POLÁŠKOVÁ, Eva. *Plánovaná lesbická rodina: klíčové aspekty přechodu k rodičovství*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 249 s. ISBN 978-80-210-5013-6.

RENZETTI, Claire M. *Ženy muži a společnost: 1. vyd.* Praha: Karolinum, 2003, 642 s.: ISBN 80-246-0525-2.

REXROAT, Cynthia a Constance SHEHAN. The Family Life Cycle and Spouses' Time in Housework. *Journal of Marriage and the Family*. 1987, vol. 49, issue 4, s. 737-. DOI: 10.2307/351968. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/351968?origin=crossref>

ROGERS, Beatrice Lorge a Nina P SCHLOSSMAN. Intra-household resource allocation: issues and methods for development policy and planning: papers prepared for the Workshop on Methods of Measuring Intra-household Resource Allocation, Gloucester, Massachusetts, USA, October 1983. Tokyo, Japan: United Nations University Press, 1990, ix, 204 p. ISBN 92-808-0733-1.

SHELTON, Beth Anne, Daphne JOHN. The Division of Household Labor. *Annual Review of Sociology*. 1996, vol. 22, pp. 299-322.

SOKOLOVÁ, Věra. 2009. „Otec, otec a dítě: Gay muži a rodičovství.“ *Sociologický časopis/ Czech Sociological Review* 45 (1): 115-146

SULLIVAN, Maureen. ROZZIE AND HARRIET?: Gender and Family Patterns of Lesbian Coparents. *Gender*. 1996-12-01, vol. 10, issue 6, s. 747-767. DOI: 10.1177/089124396010006005. Dostupné z: <http://gas.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/089124396010006005>

ŠLEHOFER, Milda. Registrované partnerství v roce 2013. In: *Galibi.cz* [online]. 11. 2. 2014 [cit. 2014-05-10]. Dostupné z: <http://www.galibi.cz/2014/registrovane-partnerstvi-v-roce-2013/>

ŠMÍDOVÁ, Iva. 2009. „Genderovaná volba práce: statusové šance a vzdělávací rozhodovací strategie.“ *Sociologický časopis* 45 (4): 707 – 726.

Přílohy

Příloha č. 1 Struktura rozhovoru

Úvod

- Co pro vás znamená partnerský vztah?

Seznámení a začátek společného bydlení

- Jak vypadaly začátky vašeho vztahu? Jak jste se seznámili?
- Jak byste popsal váš vztah na začátku? Jak se pak partnerství vyvíjelo? Měnilo se nějak?
- Jak dlouho spolu chodíte?
- Co vnímáte jako nejdůležitější změny v průběhu vztahu?
- Kdy došlo k rozhodnutí spolu bydlet? Po jaké době chození?
- Jak k tomu došlo? Kdo společné bydlení navrhl?
- Jak probíhalo samotné sestěhování?
  - o Jak jste společné bydlení řešili? Sestěhovali jste se k jednomu z vás nebo jste si zařídili úplně nový byt? Jak jste to řešili finančně?
  - o Pokud jste se sestěhovali, proběhli v bytě nějaké změny podle přání přistěhovaného partnera? Jak dlouho spolu bydlíte?
- Jak velký je váš byt/dům? Bydlí s vámi ještě někdo (rodina, děti, kamarádi, mazlíčci)?

Společné bydlení

- Měl jste od společného bydlení nějaká očekávání? Naplnila se? Jak vypadá společné bydlení teď?
- Jaké výhody a nevýhody má podle vás společné bydlení?
- Jak na společné bydlení s partnerem reagovali vaši nejbližší (rodina, přátelé) a širší okolí?
- Už jste dříve s nějakým ze svých předchozích partnerů bydlel? Mohl byste to srovnat?
- Jak byste popsal váš vztah? Kdo z vás je dominantnější?
- Jak vidíte vývoj vašeho vztahu do budoucna?

Dělba domácích prací

- Jaké domácí práce děláte vy? Jaké partner? Jaké děláte společně?
  - o Vaření
  - o Mytí nádobí
  - o Praní
  - o Žehlení
  - o Uklízení (utírání prachy, vysávání, vytírání, uklízení koupelny)
  - o Mytí oken
  - o Nákupy jídla
  - o Vynášení odpadků
  - o Stlaní a převlíkání povlečení
  - o Péče o květiny/o zahradu
  - o Péče o domácího mazlíčka
  - o Oprava/mytí auta
  - o Placení účtů
- Proč to máte takhle rozdělené? Domlouvali jste se nějak, kdo co bude dělat?
- Je něco, co děláte opravdu nerad?
- Musíte si své povinnosti navzájem připomínat nebo je oba děláte automaticky?
- Děláte někdy činnosti, které obvykle dělá váš partner? Proč? (kvůli únavě partnera, jeho špatné náladě, protože to chci mít udělané co nejdřív, protože to nedělá dobře...)
- Je podle vás to, jak si dělíte domácí práce spravedlivé? Změnil byste něco?
- Najímáte si na některou z domácích prací výpomoc? Pomáhá vám někdo jiný (rodina, přátelé)?

Děti

- Máte děti?
- Jak vypadá jejich výchova a péče o ně?

Peníze

- Chodíte do práce nebo studujete?
- Kolik hodin denně strávíte v práci/ve škole?
- Dostáváte nějaké peníze od rodičů nebo příbuzných?
- Máte společné peníze? Má každý z vás vlastní účet?
- Kdo rozhoduje o tom, za co budou peníze utraceny a podobně?

Volný čas a společně trávený čas

- Jak vypadá váš typický den?
- Jak trávíte svůj volný čas?
- Jak trávíte společný volný čas s partnerem?
- Navštěvujete společně vaše příbuzné?
- Chodíte do společnosti? Dá se říct, že by jeden z vás byl více společenský?
- Chodí k vám návštěvy?
- Pořádáte u vás doma večírky a oslavy? Pokud ano, jak probíhá příprava?
- Jak slavíte narozeniny a společná výročí?
- Jezdíte na společné dovolené? Jak vybíráte lokaci a náplň?

Konflikty

- Hádáte se někdy? Pokud ano, kvůli čemu?
- Hádá se někdo z vás častěji? Koho hádka přestane dřív bavit?
- Jak řešíte konflikty?
- Jak řešíte rozdílné názory?

Závěr

- Jaké jsou nejhezčí a nejtěžší okamžiky vašeho vztahu?
- Myslíte, že by se vaše soužití dala nazvat rodinou?

Chtěl byste něco dodat?

Sociodemografické otázky

- Věk
- Vzdělání
- Zaměstnání/studium
- Místo bydliště
- (Pohlaví)